

**ÜSTÜN YETENEKLİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN KARAKTER
EĞİTİMİ PROGRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Özgür ÇOBAN

OCAK 2019

**ÜSTÜN YETENEKLİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN KARAKTER
EĞİTİMİ PROGRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

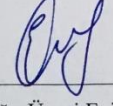
**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ÖZGÜR ÇOBAN

**ÜSTÜN ZEKÂLILAR VE YETENEKLİLER EĞİTİMİ DALINDA
YÜKSEK LİSANS DERECESESİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE
GETİRİLMİŞTİR**

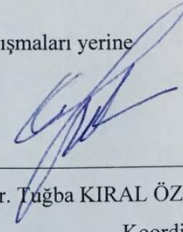
OCAK 2019

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

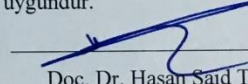
Dr. Öğr. Üyesi Enisa MEDE
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmaları yerine getirdiğini onaylarım.

Dr. Tuğba KIRAL ÖZKAN
Kordinatör

Okuduğumuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşünçemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

Doç. Dr. Hasan Said TORTOP
Tez Danışmanı

Komite Üyeleri

Doç. Dr. Hasan Said TORTOP

(IAU ÖEB)

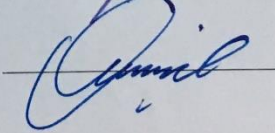

Dr. Tuğba KIRAL ÖZKAN

(BAU EBB)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Faruk LEVENT (MU EBB)

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Özgür ÇOBAN

İmza :

ÖZ

ÜSTÜN YETENEKLİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN KARAKTER EĞİTİMİ PROGRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Çoban, Özgür

Yüksek Lisans, Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Hasan Said TORTOP

Aralık 2018, 65 sayfa

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde en fazla üzerinde durulan gelişimsel alan bilişsel alandır. En az çalışılan gelişimsel alan ise ahlak ve karakter eğitimleridir. Bu durum normal öğrencilerde de benzer şekildedir. Son zamanlarda üstün yetenekliler eğitiminde önemli bilim insanlarından olan Renzulli ve Sternberg bilişsel alanın karakter eğitiminin de gerekliliğine de vurgu yapmışlardır. Ulusal literatürde üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimine yönelik bir programa rastlanmamıştır. Bu çalışmada üstün yetenekli öğrencilere yönelik geliştirilen karakter eğitimi programına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmada çalışma grubu, 2017-2018 öğretim yılında İstanbul İli Bağcılar ilçesinde Enderun Üstün Yetenekli Çocuklar Merkezi'nde çalışan 16 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Eğitimcilerin hepsi bilim insanların hayatlarından oluşan metinlerin eğitimde kullanmasını etkili, uygun ve doğru bulduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekliler Eğitimi, Karakter Eğitimi, Öğretmen Görüşü

ABSTRACT

INVESTIGATION OF TEACHERS VIEWS ON CHARACTER EDUCATION PROGRAM FOR GIFTED

Çoban, Özgür

Gifted and Talented Education Master Program

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hasan Said TORTOP

December, 2018, 65 pages

The most emphasized developmental field in the education of gifted students is the cognitive domain. The least studied development is moral and character education. This is similar to normal students. Recently, Renzulli and Sternberg, one of the most important scientists in the gifted education, emphasized the need for character education as well as the cognitive domain. In the national literature, there is no program for character education of gifted students. In this study, it is aimed to examine the opinions of teachers about character education program developed for gifted students. In the study, the case study of qualitative methods was used. The study group consisted of 16 teachers working in Enderun Gifted Children Center in Bağcılar district of İstanbul in 2017-2018 academic year. The data collection tool is a semi-structured interview form. As a result of the study, all of the educators stated that they used the texts in education as effective, appropriate and correct.

Keywords: Education of Gifted Students, Character Education, Teacher Views

Kızım Serra OBAN'a

TEŞEKKÜR

Bu tez alıőmasında űstűn yetenekliler eęitimi alanında önemli alıőmaları olan, her zaman beni motive eden bilim insanı tez danıőmanım Doç. Dr. Hasan Said TORTOP'a teőekkűr ederim.

Sevgili aileme; eőim Őeyma ÇOBAN ve kızım Serra ÇOBAN'a anlayıő, sabır ve desteklerinden dolayı ve anneme duasını hiç eksik etmediği için sonsuz teőekkűr ederim.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İTHAF	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
Bölüm 1: Giriş.....	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2 Çalışmanın Amacı	3
1.3 Çalışmanın Önemi.....	4
1.4 Tanımlar	4
Bölüm 2: Alan Yazın Taraması.....	5
2.1 Ahlak Kavramı.....	5
2.2 Ahlak Kuramları	5
2.2.1 John Dewey'in Ahlâk Gelişim Kuramı	5
2.2.2 Piaget'nin Ahlâk Gelişim Kuramı	6
2.2.3 Carol Gilligan'ın Ahlâk Gelişim Kuramı	6
2.2.4 Kohlberg'in Ahlak Kuramı	6
2.2.5 Dabrowski Ahlak Kuramı	8
2.3 Ahlak Eğitimi.....	10
2.4 Karakter Kavramı.....	11

2.5 Karakter Eğitimi.....	11
2.6 Üstün Yeteneklilerde Ahlaki Gelişim ve Eğitim.....	13
2.7 Üstün Yeteneklilerin Karakter Eğitimleri.....	15
2.7.1 Genç Değişim Liderleri Programı (Young Leaders of Change).....	16
2.7.2 Bilgelik Projesi.....	16
2.7.3 PAVE Ahlaki Akıl Yürütme Stratejileri.....	17
2.7.4 Bilim İnsanlarının Hayatlarından Kesitlerini İçeren Üstün Yetenekliler Ahlak ve Karakter Eğitimi Programı (ÜYAKEP).....	17
2.8 Yapılan Çalışmalar.....	19
Bölüm 3: Yöntem.....	21
3.1 Araştırma Modeli	21
3.2 Katılımcılar.....	21
3.3 Veri Toplama Araçları.....	21
3.3.1 Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu	21
3.3.2 Demografik Bilgi Formu.....	22
3.4 Veri Analiz İşlemleri	22
3.4.1 Nitel verilerin analizi	22
3.4.2 Araştırmanın Geçerliliği Ve Güvenirliği	23
3.5 Sınırlamalar.....	24
3.6 Sayıtlılar	24
Bölüm 4: Bulgular.....	25
4.1. Nitel Araştırmaya İlişkin Bulgular.....	25
4.1.1 Tema 1: Metinlerin Eğitimde Kullanılmasını Hakkında Düşünceler.....	25
4.1.2 Tema 2: Metinlerin Eğitimde Kullanılma Yöntemleri.....	28

4.1.3 Tema 3: Eğitimde Kullanırken Dikkat Edilecek Noktalar.....	32
4.1.4 Tema 4: Metinlerin Kullanılmasındaki Sakıncalar.....	35
4.1.5 Tema 5: Diğer Görüşler	38
Bölüm 5: Tartışma ve Sonuçlar.....	41
5.1 Araştırma Sorunlarının Bulgularının Tartışılması.....	41
5.2 Öneriler.....	45
KAYNAKÇA.....	47
EKLER.....	54
A. Öğretmen Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu.....	54
B. Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yönelik Geliştirilen Karakter Eğitim Programında Azimlilik, Kararlılık ve Sebatlılık Temasına İlişkin Öğretim Tasarımı	57
ÖZGEÇMİŞ	64

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcı Öğretmelerin Demografik Özellikleri.....	22
Tablo 2 “Bilim İnsanlarının Hayatlarından Kesitlerini İçeren Metinlerin Üstün Yeteneklilerin Karakter Eğitimlerinde Kullanılması Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi.....	25
Tablo 3 “Bilim İnsanlarının Karakter Özelliklerini İçeren Metinleri Eğitimlerinizde Hangi Yöntemlerle Kullanabilirsiniz. Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi	28
Tablo 4 “Bilim İnsanlarının Karakter Özelliklerini İçeren Metinleri Üstün Yeteneklilerin Eğitimlerinde Kullanılmasında Nelere Dikkat Edilmelidir? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi.....	32
Tablo 5 “Bilim İnsanlarının Karakter Özelliklerini İçeren Metinlerin Kullanılmasında Sakıncalar Var Mıdır? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi.....	35
Tablo 6 “Bu Konu İle İlgili Söyleyeceğiniz Başka Bir Şey Var Mı? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi.....	38

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Dabrowski Olumlu Çözülme Kuramı.....	9
Şekil 2 Üstün Yetenekliler Ahlak ve Karakter Eğitimi Programı (ÜYAKEP)	18
Şekil 3 Metinleri Eğitimde Kullanmaya İlişkin Tema Ve Alt Temaları	28
Şekil 4 Metinleri Eğitimde Kullanma Yöntemlerine İlişkin Tema Ve Alt Temaları	32
Şekil 5 Metinleri Kullanırken Dikkat Edilecek Noktalara İlişkin Tema Ve Alt Temaları.....	35
Şekil 6 Metinlerin Kullanımında Sakıncalara İlişkin Tema Ve Alt Temaları.....	38
Şekil 7 Metinlerin Kullanımında Diğer Görüşlere İlişkin Tema Ve Alt Temaları.....	40

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÜYAKEP	Üstün Yetenekliler Ahlak ve Karakter Eğitim Programı
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
TEVAZU	Tecrübe Etkileşimi Vasatında Araştırmalarla Zenginleştirilmiş Uygulamalı Üstün Yetenekliler Aile Eğitim Programı

Bölüm 1

Giriş

Üstün yetenekli çocukların eğitimleri konusunda ilk çalışmaların bilişsel alan üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Terman (1947)'in ilk çalışmaları üstün yetenekli bireylerin sosyo-duygusal gelişimlerinin normallere benzediği şeklindedir (Terman ve Oden, 1947). Ancak üstün zekalılık olgusunun sadece bilişsel alandaki faktörlerle ortaya çıkmadığı şeklindeki ilk kuramsal çalışma ilk defa Renzulli (1978)'nin Üçlü Halka Kuramı'nda ortaya konmuştur. Bu kuram göreve adanmışlık şeklinde duyuşsal alandaki bir bileşeni belirtmektedir. Gagne'nin (2004) modelinde bireysel katalizör olarak yerini bulmaktadır. Dünya tarihindeki önemli olayların arkasındaki üstün yetenekli diyebileceğimiz kişilerin (Hitler, Mussolini, Stalin gibi) etik kararları yeni bir tartışmayı ve araştırma alanını ortaya çıkarmıştır (Renzulli vd., 2006; Sternberg, 2001). Üstün yetenekli kişilerin ahlaki ve karakter gelişimleri nasıldır? Hangi faktörlerden etkilenmektedir? Tüm bu sorunların yanıtları, üstün yetenekli bireylerin ahlak ve karakter eğitimine önem verilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuştur (Gündüz, 2010). Renzulli vd. (2006) Kazayağı Operasyonu modelinde üstün yetenekli bireylerin “toplumsal sermaye” (socio-capital) olarak kavramsallaştırdığı bilişsel gelişimin yanında ahlaki gelişimin de ihmal edilmemesi gerektiği vurgusu görülmektedir. Benzer şekilde Sternberg (2001) de “Niçin okullar bilgelik öğretmelidir?” şeklinde ahlak eğitimine önem verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

21. yy. da önemli kuramcılardan Kohlberg, Piaget ahlak gelişimini eğitimin önemli bir parçası olarak görmüştür (Gündüz, 2010). Üstün yetenekli öğrencilerin ahlak ve karakter eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği sorunu karşımıza çıkmıştır. Vygotsky gibi kuramcıların öğrenmede modellik ve deneyim yaşama şeklinde sosyal öğrenme yollarının etkililiğine vurgu yapması, ahlak ve karakter eğitimi ile ilgili modellerin oluşmasının haritaların çizilmesine rehberlik etmiştir (Gündüz, 2010; Berkowitz, 2002). Tortop (2018), üstün yetenekli öğrencilerin ahlak ve karakter eğitimi için yetenekli insanların hayatları ile ilgili metinlerin kullanımını önerdiği Üstün Yetenekliler Ahlak ve Karakter Eğitimi Programı (ÜYAKEP) gibi modellerin ülkemiz eğitimine adapte edilmesi ve uygulanmasına yönelik sınırlı çalışma bulunmaktadır.

ÜYAKEP, program modelinde yer alan üstün yetenekli kişilerin hayatlarından kesitlerin olduğu metinlerle yapılan eğitimlerin üstün yetenekli çocukların ahlak eğitiminde dolaylı öğrenme ve mentörlük ile önemli katkılar sunabileceğini öne sürülmüştür (Tortop, 2018). Türkiye’de üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili modellerin çoğunda (örneğin BİLSEM, ÜYÜKEP gibi) akademik alanda üstün yeteneklilik üzerine çalışılmaktadır. Bu modellerde karakter eğitiminin de bilim insanlarının bilgelik yönleri üzerinden çalışılabilir (Tortop, 2015). Sternberg (2001) ve Renzulli vd., (2006) gibi üstün yetenekliler eğitimine katkı sunan önemli bilim insanlarının üstün yeteneklilerde ahlak ve karakter eğitiminde bilgelige vurgusu ve bunun Berkowitz ve Hoppe (2009) gibi araştırmacıların normal bireylerdeki karakter eğitiminin üstün yetenekliler eğitimine nasıl adapte edileceği ile ilgili öneri yapılacak çalışmalar için öncü çalışmalardır.

1.1 Problem Durumu

Üstün yetenekli öğrencilerin karakter gelişimlerini destekleyici çalışmaların yapılması alandaki birçok bilim insanı tarafından önerilmektedir (Renzulli vd., 2006; Berkowitz, 2002). Üstün yeteneklilere yönelik olarak geliştirilecek olan karakter eğitiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili teorik çerçeve Berkowitz ve Hoppe (2009) tarafından detaylı olarak sunulmuştur. Amerika son yirmi yıldır bilhassa dezavantajlı gruplar ve kırsal kesim için devlet okullarında karakter eğitimi vurgusunu yapmaktadır. Ancak bu vurgu üstün yetenekli öğrenciler için hemen hemen yok gibidir. Üstün yetenekliler için iyi karakter eğitiminin iyi bir eğitim şeklinde olduğu vurgusu ile yapılan öğretimsel yaklaşım içerisinde didaktik olmayan, müfredat zenginleştirme aktiviteleri, etik ikilem tartışmaları, toplumsal hizmet çalışmaları gibi yaklaşımlarla üstün yetenekli öğrencileri derin ve idiosantrik ilgileri dikkate alınarak yapılan farklılaştırmalar şeklinde yapılmalıdır (Berkowitz ve Hoppe, 2009; Silverman, 1994). Üstün yetenekli çocuklar sosyal adalet konularına ilgilidirler (Silverman, 1994; Reoper, 1988), özgeci ve cömerttirler (Silverman, 1994), idealistler ve ütopyalar hayran ve gerçekliklerden memnuniyetsizdirler (Moran ve Gardner, 2006), ahlaki durumları görürler, söz ve vaadlere dikkat ederler (Lovecky, 1997), yüksek özgüven ve liderlik yetenekleri vardır (Silverman, 1993), gibi yönleri üstün yeteneklilere yönelik karakter eğitiminin nasıl verileceği ile ilgili çerçevenin çizilmesinde dikkate alınmalıdır.

Üstün yeteneklilerin eğitiminde önemli rolü üstlenen öğretmenlerdir. Üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimlerine yönelik oldukça az eğitim programı bulunmaktadır (Berkowitz ve Hoppe, 2009; Gündüz, 2010). Bu programların uygulanmasında öğretmenlerin görüşlerinin alınması programların sosyal geçerliği açısından önemlidir (Sak, 2010). Bu yüzden üstün yetenekli öğrencilere yönelik ahlak ve karakter gelişimlerini destekleyici olarak geliştirilen eğitim programları hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi gerekmektedir. Sak (2011) hazırlamış olduğu üstün yetenekliler eğitimine yönelik eğitim programında sosyal geçerlik ile ilgili yapısının incelenmesinde öğrenciler ve ailelerin görüşlerinin alınmasını önermektedir. Ancak bir eğitim programının uygulanmasında kritik rol öğretmenlerinin olup, öğretmenlerinin program hakkındaki görüşleri ile program daha kaliteli bir hale gelebilir. Bu açıdan öğretim programlarında öğretmenlerin de programa uyumları kritiktir (Tortop, 2012). Üstün yetenekliler için geliştirilecek programlarda öğretmenleri de görüşlerine başvurularak programları belli standartları taşıması sağlanabilir (Maker, 1982; Moon ve Roselli, 2000; VanTassel-Baska, 2000). Bu araştırmanın problemi;

- Üstün yetenekli öğrencilere yönelik geliştirilen karakter eğitimi programı hakkında öğretmen görüşleri nasıldır?

Bu probleme ilişkin alt problemler:

- Üstün yetenekli öğrencilere yönelik geliştirilen karakter eğitimi programında bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren metinlerin kullanımı hakkında öğretmen görüşleri nasıldır? şeklindedir.

1.2 Çalışmanın Amacı

Üstün yetenekli öğrenciler için geliştirilmesi düşünülen öğretim programları çok boyutlu süreçlerden geçmektedir (VanTassel-Baska, 2000; Maker, 1982). Bu süreçlerde uygulayıcı olan üstün yetenekli öğrencilerinin öğretmenlerin görüşlerine de başvurulabilir (VanTassel-Baska ve Johnsen, 2007; Borland, 1989). Bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimine yönelik geliştirilen eğitim programı hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3 Çalışmanın Önemi

Üstün yetenekli bireylerin toplumda işgal ettiği konumlar nedeniyle aldıkları kararların etik olması toplumsal hayat açısından oldukça önemlidir (Renzulli, vd. 2006; Berkowitz, 2002). Bunun yanında bu kişilerin topluma rol modeliği nedeniyle de ahlaki düzeylerinin yüksek olması toplumun ahlak düzeyinin gelişmesine de etki edebilir. Tüm bunlar üstün yetenekli çocukların karakter eğitimlerine önem verilmesi gerektiğine doğru bizi evirmektedir (Berkowitz ve Hoppe, 2009; Tortop, 2018). En önemli sorun ise üstün yetenekli öğrencilere yönelik karakter eğitiminin nasıl verileceği sorunudur (Berkowitz ve Hoppe, 2009). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde karakter eğitimi ile ilgili çok fazla çalışma yapılmamıştır (Gündüz, 2010).

Üstün yeteneklilerin gelişim alanlarından biri olan karakter gelişiminin pratik ve uygulamada da nasıl yapılacağı konusunda yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu durum ise hem alan yazın hem de uygulama açısından eksikliği karşımıza getirmektedir. Bu noktada üstün yeteneklilerin karakter eğitiminde ülkemizde ve dünyada araştırma ve uygulamaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışma alandaki bu eksikliği gidermesi açısından oldukça önemlidir (Berkowitz ve Hoppe, 2009).

1.4 Tanımlar

Üstün Yeteneklilik: Maryland Raporuna göre; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcılık, sanat, liderlik ve spor (bedensel) alanlarında (birinde veya birkaçında) gösterilen yüksek başarı ve performanstır. Columbus grubuna göre; üst düzey bilişsel yetenekler ile birlikte yoğun duyguların birleşerek alışılmışın dışında deneyimlerin yarattığı eş zamanlı olmayan gelişimdir (Tortop, 2018).

Ahlak: İnsanın neyi yapıp yapmayacağı ile ilgili, neyin doğru ve yanlış olduğu ile ilgili, düşünceleri ve eylemlerini etkileyen normlardır (Gündüz, 2005) .

Karakter: İnsanı doğru olanı yapma veya yapmamaya yönlendiren bu özelliklerin bir bütünüdür (Duran, 2015).

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

Araştırmanın bu bölümünde ahlak / karakter kavramları, ahlak kuramları ve üstün yetenekli çocuklardaki ahlak / karakter gelişimi ve eğitimin nasıl verileceği hakkında uluslar arası literatür araştırmalarına yer verilmiştir.

2.1 Ahlak Kavramı

Ahlak, Gündüz (2005) tarafından genel olarak insanın neyi yapıp yapmayacağı, neyin doğru ve yanlış olduğu ile ilgili düşünceleri ve eylemlerini etkileyen normlar olarak tanımlamıştır. Bu kurallar hukukta olduğu gibi yazılı değildir. Ahlak, kapsamı oldukça geniş bir konudur. Bilimlerin hepsi ondan beslenirler. Ahlak, “hiçbir bilime dayanmamasına karşılık, bütün bilimler, hayatın hizmetinde örgütlenmek için ona dayanırlar. O bütün bilginin “en üstün iyi” sidir.

2.2 Ahlak Kuramları

2.2.1 John Dewey’in Ahlâk Gelişim Kuramı. John Dewey’in, ahlâk gelişimi kuramı eğitim ile ilgilidir. Eğitimi, bireyin duygusal, zihinsel ve psiko-sosyal gibi psikolojik boyutları ile değerler sisteminin gelişmesini sağlayan imkanların oluşması olarak tanımlanabilir (Arı, 2003). Dewey’de ahlak gelişimi bazı evrelerden geçer. Birey değerler sistemine uygun aktif akıl yürütmeler gerçekleştirir (Çırak Karakavak, 2006). Dewey’e göre, ahlakın dışsal tepkiler yerine güdülerin ve içsel tepkilerin etkisini anlamamız gerekir. Buna dikkat etmezsek ahlak sadece taklit olarak anlaşılabilir olur (Dilmaç, 1999). Dewey, ahlaki gelişimi üç evrede inceler;

Gelenek Öncesi Düzey: Bu evrede fizyolojik ve sosyal çevrenin dürtüleri devrede olup, ahlaki davranışlar bunlardan etkilenir.**Geleneksel Düzey:** Bu evrede birey içinde bulunduğu grubun değerlerine göre ahlaki davranışlarda bulunur.

Özerk Düzey: Bu evrede birey ahlaki davranışları kendi akıl yürütmeleri ile yapar (Arı, 2005).

2.2.2 Piaget'nin Ahlâk Gelişim Kuramı. Piaget'e göre ahlak bir kurallar sistemidir. Kişi bu kurallara ilişkin saygıyı nasıl geliştireceği konusu ahlak gelişiminin konusudur (Çileli, 1986). Piaget'in ahlak gelişim kuramı üç boyuttan oluşur. Bunlar;

1. Ahlaki kuralların algılanış durumu (Mutlak ya da değişken)
2. Yapılan hataların algılanış biçimi (Sonuca göre ya da niyete göre)
3. Cezanın anlanış biçimi (Ceza çekici ya da telafi edici) (Kağıtçıbaşı, 1999).

Piaget ahlak gelişim kuramında, ahlak gelişimi ile düşünce gelişiminin paralel gittiğini ve evrelerden oluştuğunu öne sürmüştür. Ona göre ahlak gelişimi Dışa Bağımlı Dönem (10 yaşına kadar) ve Özerk Dönem (11 yaş ve üzeri) olmak üzere iki evreden oluşmaktadır (Güngör, 1993; Yıldız, 2007; Doğan ve Tosun, 2003).

2.2.3 Carol Gilligan'ın Ahlâk Gelişim Kuramı. Gilligan'a göre de ahlâkî gelişim evrelerden oluşur. Gilligan'da ahlak “adalet” ve “yardım etme” üzerine kurgulanmıştır. Ahlaki gelişim evreleri şunlardır;

Bireysel Olarak Hayatta Kalma Uyumu: Bu evrede bireyin ihtiyaçlarını karşılaması için çıkarlarını dikkate alır. Kendisi için en iyi olanı ister. Bu evrede merhametten, başkaları için en iyi olanı ne olduğuna ilişkin sorumluluğa doğru bir geçiş söz konusudur.

Kendini İfade Etme Olarak İyilik: Bu evrede kişi başkalarına yönelik sorumluluğunu önemser. Başkalarının da ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur. İyilikten gerçeğe doğru kademeli olarak geçiş yapar.

Şiddetsizlik Ahlaklılığı: Bu evrede bir uzlaşım vardır. Kişi kendi çıkarları ile başkalarının çıkarlarını birleştirir. Başkalarını incitmek istemez. Bu evre, düşüncenin en karmaşık olduğu evredir (Gilligan, 1982; Feldman, 2003, s. 356; akt. Papaila ve diğ. 2004, s. 481).

2.2.4 Kohlberg'in Ahlak Kuramı. Ahlak kuramlarından en meşhuru olan Kohlberg'in Ahlak Kuramı, kendisinin Piaget'ten etkilenmesi ile ortaya çıkan bir kuramdır. Piaget'in kuramında iki evre bulunurken, Kohlberg'in Kuramı'nda altı evre bulunmaktadır (Öztürk ve Akbaba, 2008).

Kohlberg, bu evreleri belirlerken ahlaki ikilemlerden oluşan senaryolar kullanmıştır. Kohlberg (1976), Piaget'nin kuramında olduğu gibi çatışma durumlarının olduğu 10 ahlâkî ikilem ile 10-16 yaş aralığındaki çocuklarla yaptığı görüşmelerle bu evreleri ortaya çıkarmıştır (Karakavak, 2006). Bu evreler birbirini izler. Kohlberg'e göre ahlâk, bilişsel bir yapıdır.” (Akyürek, 2007). Kohlberg (1976) kuramını adalet kavramı üzerine kurar.

Kohlberg'in ikilemlerinden birisi “Heinz İkilemi”dir:

Avrupa’da yaşayan bir kadın kanser hastası olmuştur. Hastalığının tedavisinde yararlı bir ilaç bulunmaktadır. Bu ilaç son zamanlarda keşfedilen radyum elementinden üretilmiştir. Bu ilacın küçük dozu 200 \$, büyük dozu 2000 \$ dir. Fakat eczacı bir dozu için 2000 \$ istemektedir. Bu durum karşısında Heinz çevresindeki tanıdıklarından borç alır. Ancak 1000 \$ toplayabilir. Heinz, eczacıya karısının ölümünün yaklaştığını, ilacı daha ucuz vermesini veya hiç olmazsa paranın kalan yarısını daha sonra verebileceğini belirtir. Fakat eczacı Heinz’in teklifini kabul etmez. Paranın tamamını ister. Heinz çok umutsuzdur ve karısını kurtarmak için eczaneye gider ve ilacı çalar. Heinz böyle yapmalı mıydı? Niçin?” (Kohlberg, 1963; Akt: Doğan ve Tosun, 2003).

Kohlberg, verilen yanıtlara göre 3 ahlaki düzey belirler. Gelenek Öncesi Düzey, Geleneksel Düzey, Gelenek Sonrası/Ötesi Düzey bu düzeyleri de evreler halinde betimler.

Gelenek Öncesi Düzey: Piaget de “dışa bağlı ahlâk” olarak açıklanır. Bu düzey, 11-12 yaşın altındaki çocuklarda görülür. Kültürel kural ve değerlerin iyi-kötü, doğru-yanlış normlarına göre davranırlar (Doğan ve Tosun, 2003).

Birinci Evre (Otoriteye itaat ve ceza): Çocuk otoritenin doğrularına göre hareket eder.

İkinci Evre (Bireycilik ve çıkara dayalı alışveriş): Bu evredeki çocuklar için davranışı faydaya dayalıdır.

Geleneksel Düzey: Bu dönem 10-20 yaş arası dönemi kapsar. Bu dönemde birey olaylara başkalarının bakış açısı ile bakmaya başlar. Burada arkadaş grubu, çevre ve aile beklentisi ahlaki kararların oluşmasında etkilidir.

Üçüncü Evre (Kişilerarası beklentiler ve uyum): Bu dönemde diğer insanların yerine koyarak empati kurma ve beklentilerine göre hareket etme dönemidir.

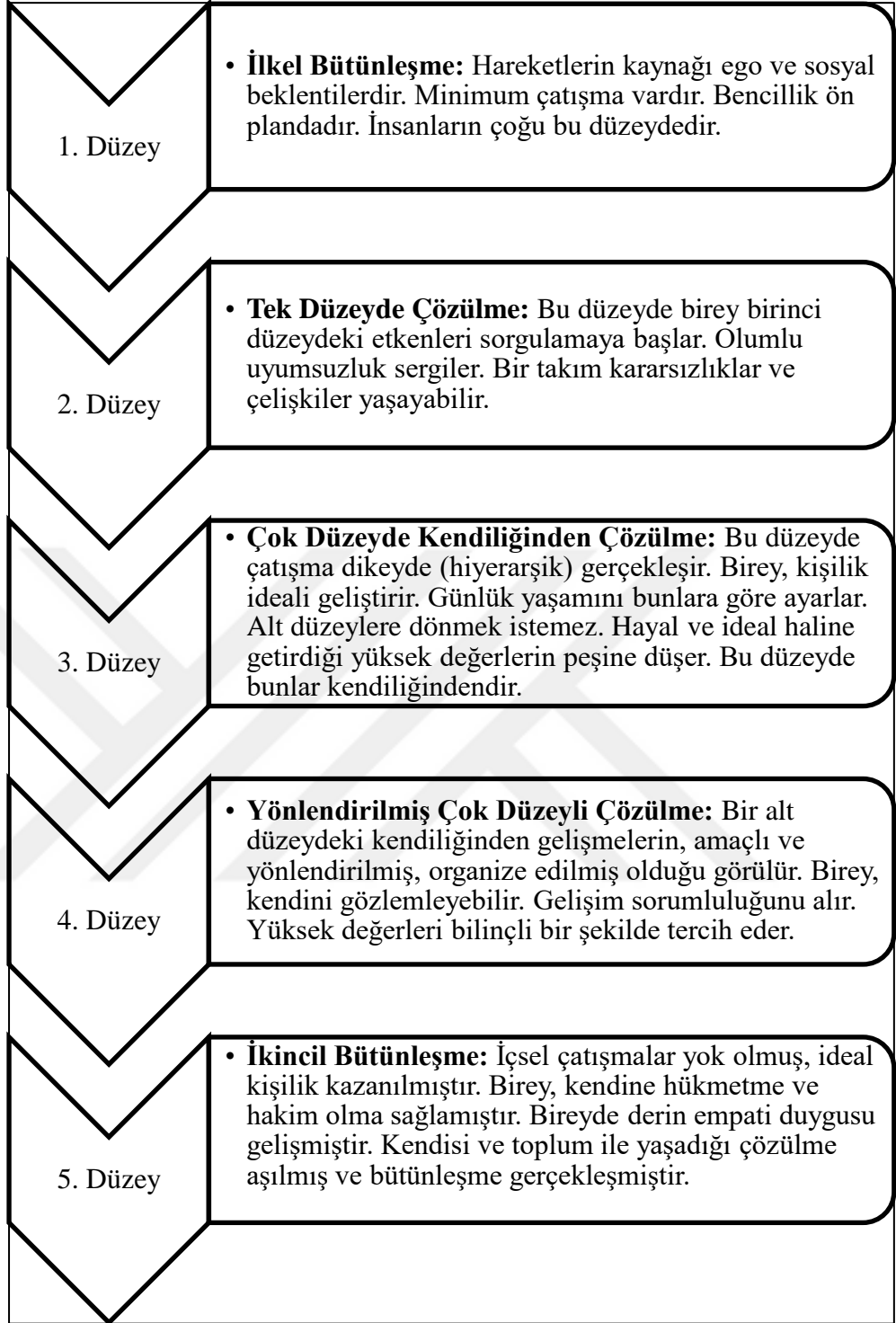
Dördüncü Evre (Toplumun Düzeni): Burada en önemli şey toplum düzeni, kurallar ve yasalara göre hareket etmektir.

Gelenek Sonrası/Ötesi Düzey: Bu dönem ahlaki özerkliğin olduğu bir dönemdir. Evrensel ahlak ilkelerine göre hareket edilir.

Beşinci Evre (Bireysel Haklar, toplumsal anlaşma): Bu evrede görecelilik vardır. Temelde insan hakları, bireyin mutluluğu için yasalar vardır. İnsan yaşamı ve özgürlüğüne aykırı yasalar çiğnenebilir.

Altıncı Evre (Evrensel ahlâk ilkeleri): Burada bireyin kendi ahlak ilkeleri devreye girer. Birey kendi vicdanına uygun davranır. Evrensel bir adalet anlayışı bireyde hâkimdir (Doğan ve Tosun, 2003).

2.2.5 Dabrowski Ahlak Kuramı. Dabrowsky, Olumlu Çözülme Kuramı'nı (Positive Desintegration Theory) kişilik ve karakter gelişimi ile ilgili ortaya atmıştır. Bu kuram olarak ortaya atılmış bir kuramdır. Dabrowski kuramında kişilik gelişiminin 5 evrede gerçekleşebileceğini açıklamaktadır. Bu evrelerin oluşmasında yaş önemli değildir. Kişilik gelişiminde aşırı uyarılabilirlik (overexcitability) ve özerklik önemlidir. Aşırı uyarılabilirlik dış dünyadaki uyarılara oldukça açık olma durumudur. Aşırı uyarılabilirlik, bireyin daha yoğun deneyim yaşamasını neden olur. Dabrowski'ye göre beş alanda aşırı uyarılabilirlik bulunmakta olup, psikomotor, duyuşsal, imgesel, zihinsel ve duygusal alanlarıdır. Dabrowski, insanların çoğunun ego ve dürtülerinin, sosyal beklentilerinin etkisinde birinci bütünleşme evresinde kaldığını söylemektedir (Dabrowski, & Piechowski, 1977).

Şekil 1

Dabrowski olumlu çözülme kuramı (Tortop, 2018)

Dabrowski, kişilik gelişim evrelerinde en son düzeye erişebilenler üstün zekâlı ve yetenekli bireyler olduğunu düşünmektedir (Yakmacı, 2004).

2.3 Ahlak Eğitimi

Antik Yunan'dan bu yana ahlak eğitimi konusu üzerine çok şey söylenmiştir. Platon'un devletinde ahlak eğitiminde önemli misyon okullarındır. Ahlak insanların birbirleri ile ilişkisini düzenlemeye yarayan normlar bütünüdür. Bu kurallar hem kendimizi hem de yaşadığımız toplumun mutluluğunu sağlar. Bu durumda ahlak eğitiminin sağlanmasında sadece bireysel ihtiyaç değil toplumsal ihtiyaç da önemlidir (Ekşi, 2003).

Yapılan birçok araştırma sosyal parçalanma ve çatışmanın temelinde ahlaki değerlerin çökmesini görmektedir. Bilgi ve becerilere sahip insanlar hayatın içinde yaşadıkları zorlukları karşısında kendilerini yönlendirebilecek ahlâkî nitelikler ve faziletler olması gerektiğini ancak bu konuda zayıf oldukları anlamışlardır. Ahlakta temel sorun kötülükten uzaklaşma ve iyiye yaklaşmadır (Sırrı ve Mehmedoğlu, 2015).

Eğitimde öğretmen ve eğitimcilerin tutarlı davranışları bireyler üzerinde etkilidir. Ahlak eğitimde, öğrenciler model alarak öğrenmeyi daha çok benimsedikleri için yetişkinler, davranışlarıyla öğrencilere model olmalıdır. Okullardaki öğretmen davranışları öğrencilerin ahlâki eğitimini etkiler. Bu hususlar göz önüne alınarak ahlak eğitimi konusunda öğretmenlerin dikkat etmesi gereken davranışları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğretmen, konuşması ve davranışlarıyla, öğrencisine kazandırmak istediği ahlaki eğitim için, önemli bir modeldir. Öğretmenin davranışlarında tutarlılık söz konusu değilse öğrencilerden de beklenemez.
- Öğretmen, öğrencilerine her türlü olumsuz davranış karşısında doğruyu söyleme yetisi kazandırmalıdır. Doğruluk insanı kötülükten alıkoyar.
- Öğrencileri kıskançlıktan ve rekabetten uzak tutmalıdır. Öğretmen öğrencilerini birbirinden uzak tutacak ve ayrımcılığa sebep olacak davranışlardan uzak durmalıdır.
- Öğrencilere iyi ahlak kazandırılacak davranışların listesi yapılmalı, öğrencilerin bu davranışları kazanmaları desteklenmelidir.

- Öğrencilerin akranlarıyla olan ilişkileri ahlaki hayatını da etkilemektedir. Akranlardan kazanacağı olumsuz davranış ve alışkanlıklardan uzak tutmak için öğretmen ders haricinde de öğrencilerle vakit geçirmelidir. (Ulusoy, 2007).

Ahlak eğitiminin amacı bireylerde “ahlaki karakter” oluşturmaktır. Ahlaki karakter, değişen şartlar altında, gözetilme ve cezalandırılma ihtimalinin düşük olduğu zamanlarda ayartılmaya karşı direnç gösterebilme, her şart ve durum altında ahlaki kurallara bağlılığı sürdürme, dürüst ve tutarlı olma; her hareketin doğru yönünü kestirme, bundan ortaya çıkacak olan sonuçları da önceden görme yeteneği olarak anlaşılmaktadır (Hökelekli, 2007).

2.4 Karakter Kavramı

Kişiliğin deneyim, sosyalleşme ve eğitim ile öğrenilen yönüne karakter denir (Josephson, 2004), ayrıca karakter sosyal ve kişiler arası ilişkilerde nasıl davranmamız gerektiğini öğrendiğimiz yönümüzdür (Miller, Kraus ve Velkamp, 2005). Kişinin kim olduğu, kim olmak istediği, kendisini nasıl tanımladığı ile ilgili öz değerlendirme süreci de karakteri oluşturur (Power ve Khmelkov, 1998)

2.5 Karakter Eğitimi

İnsanlık tarihi boyunca amaç iyi bir karaktere sahip bireyler yetiştirmek olmuştur. Bu nedenle birçok eğitimcinin de aynı görüşte olduğu gibi eğitim ve karakter arasında sıkı bir bağ vardır. Mesela bunlardan Dewey'e göre eğitim bilimi, karakter kurma bilimi olarak (Bender, 2005).

Karakter eğitimi bireylerin, adalet, vatandaşlık, saygı, kendisi ve diğerleri için sorumluluk gibi değerleri anlama, önemseme ve onlara göre davranmalarını sağlayan öğrenme sürecidir (Samur, 2011). Yani insanoğlunun bu zamana getirmiş olduğu ahlaki değerlerin bireyde organize olması, bireyin iradesini kontrol edebilmesi halidir. Karakter eğitimi olmazsa birey hem kendine hem de topluma zarar verebilir. Karakter, ahlaki olabileceği gibi ahlaki olmayabilir. Bu durum ahlaki ilkelere uygun olup olmama ile ilgilidir (Kerschentsteiner, 1954; Kanad, 1951). Karakter eğitiminden geçmiş bireyler zeki olmanın yanında onurlu ve ahlaki değerleri olan bireylerdir (Lickona, 1992). Eğitim sistemimizde başarı ve karakter olmak üzere iki ana akım vardır. Başarıda gösteriş, kendin için yaşama varken, karakterde kendin

olma ve topluma faydalı olma vardır (Gauld & Gauld (2002). Karakter eğitiminin ayrı bir dersle değil tüm derslere ve okul yaşamına entegre edilmesi uygun olur (Ryan & Bohlin, 1999). Karakter eğitiminin verilmesi toplumlar için bir sorumluluk ve zorunluluktur. Bu gerçekleştirmek için iki şeyin oluşması lazım, biri saygı diğeri ise sorumluluktur (Lickona, 1992).

Lickona (1992) Bu iki temel değer okuldan devlete kadar tüm sosyal yapılar içinde olması gerekmektedir. Sorumluluk saygının genişlemiş halidir ve kişi diğer insanlara saygı gösterdiğinde bu onlara değer verdiği anlamına gelir, başkalarına değer vermenin de onların iyiliği için sorumluluk hissetmenin bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kişinin iş hayatında, okulda ya da aile hayatında, verilen bir görevi başarısında etken olan sorumluluk sahibi olmasıdır.

Yüzyıllardır eğitimciler, değerleri öğrenmede eğitimin rolünü tartışmışlardır. Filozoflar ve eğitimciler genç insanlarda karakter eğitiminin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda çaba göstermişlerdir. Kökleri eski çağa kadar uzanan karakter eğitimi, insan karakterinin eğitimle geliştirilebileceği fikrine dayanmaktadır. Kabul gören içerik konusu uygulandığı dönemin ve toplumun şartlarına bağlı olarak değişmektedir. Çünkü, “Bireyin belirli değerleri fark etmesi, o değerlerden yeni değerler üretmesi, ürettiği değerleri benimsemesi ve kendi kişiliğini bu değerlere göre şekillendirerek davranışa dönüştürmesi” karakter eğitimi ile gerçekleşmektedir (Ersoy, 2012).

Sınıflarımızda ortak bir ahlak ve kültür inşa etmek şart iken, okullar ve eğitim kurumları eğitim programlarında, karakter, ahlak, etik, değerler ve erdem konularına odaklanmak zorundadır (Kurnaz, Çiftci ve Karapazar, 2013).

Etkili bir karakter eğitimi programının ilkeleri şu şekilde sıralanabilir.

- İyi karakterin temeli olarak çekirdek etik değerleri (merhamet, dürüstlük, adalet, sorumluluk, kendine ve diğerlerine saygı) ve yardımcı performans değerleri (çalışkan olma, güçlü iş etiği ve azim) içerir.
- Karakter düşünmeyi, hissetme ve davranışı içerir şekilde tanımlanır. İyi karakter anlamayı, önemsemeyi, çekirdek etik değerlere göre davranmayı kapsar. Bu nedenle bütüncül bir karakter eğitimi yaklaşımı ahlâk yaşamının bilişsel duygusal ve davranışsal yönlerini geliştirmeye çalışır.

- Karakter gelişiminde, kapsamlı, amaçlı, proaktif ve etkili bir yaklaşım kullanılır. Kapsamlı bir yaklaşım, okulun bütün yönlerini karakter eğitimi için bir fırsat olarak kullanır.
- Birbiri ile ilgilenen bir okul oluşturur. Karakter eğitimi veren bir okul sivil, şefkatli ve adil bir toplum örneği oluşturmaya çalışır. Bunu da üyelerinin birbirlerine şefkat bağı ile yardım etmeleriyle oluşturur.
- Bütün öğrencilere saygı duyan, onların karakterini geliştiren ve onların başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve ilgi çekici bir akademik müfredatı içerir.
- Motivasyonlarını artırmayı amaçlar.
- Karakter eğitiminde, sorumluluğu paylaşan, öğrenme ve ahlâk topluluğu olan okul, çalışanlarını bu eğitime katar ve onların da öğrencilerin karakter eğitimini yönlendiren aynı çekirdek değerlere bağlı kalmasına çabalar.
- Karakter oluşturma çabasına aile ve toplum üyelerini katar.
- Okulun karakterini, okul personelinin karakter eğiticisi olarak işlevini ve hangi öğrencilerin iyi karakteri ne kadar gösterdiklerini değerlendirir (Lickona, Schaps ve Lewis, 2007).

Lickona (1992)'a göre karakter eğitimi sadece şahısların değil toplumun da görevidir. Karakterin gelişmesi için öğretimde çocuğa destek olmak uzun süre sabır göstermek gerekir. İyi vatandaş yetiştirmek iyi bir karakter eğitimi mümkün olur.

Karakter eğitiminin, akademik motivasyon ve isteği, akademik başarıyı, prososyal davranışı, okula bağlılığı, pro-sosyal ve demokratik değerleri, çatışma çözüm becerilerini, ahlâki muhakeme olgunluğunu, sorumluluğu, saygıyı, özyeterliliği, kendini kontrolü, kendine saygıyı, sosyal becerileri, öğretmenlere güvenmeyi ve saygıyı geliştirdiği, araştırmalarla tespit edilmiştir. (Samur, 2011).

2.6 Üstün Yeteneklilerde Ahlaki Gelişim ve Eğitim

Ahlâk gelişimi ile üstün yeteneklilik arasında kompleks bir ilişki vardır. (Roepel, 2009) Zekâ ve yetenek ile birlikte sosyal, duygusal ve pedagojik faktörler ahlâkî davranışın gelişiminde önemli bir etkendirler. (Tirri, Kirsi, 2002)

Ahlak Gelişimi; “bireye, doğru ve yanlışla ilgili ölçütler arasında ayırım yapma gücü kazandıran ve bireyleri, toplumsal davranış bakımından giderek etkili duruma getiren olgunlaşma sürecidir.” (Aydın, 2003). Kohlberg, ahlaken ileri olan tüm çocukların zeki, fakat tüm zeki çocukların da ahlaken ileri olmadığını belirtir. Zira ona göre ahlaki olgunluk, bilişsel olgunluğun yanında gelişimin ayrıca daha ileri niteliklerini de gerektirir. Üstün yetenekli çocukların sosyo-duygusal gelişimlerinde bazı sorunlar görülebilir (Mayer, Perkins, Caruso, & Salovey (2001). Ancak üstün yetenekli çocukların ahlaki akıl yürütme becerilerinin ve ahlaki yargılamalarının normal öğrencilere göre yüksek olduğu bilinmektedir (Folsom, 1998; Hollingworth, 1942; Howard-Hamilton, 1994; Silverman, 1994; Seon-Young ve Olszewski-Kubilius, 2006; Terman, 1925). Seon-Young ve Olszewski-Kubilius (2006) yaptıkları araştırmada üstün yetenekli çocukların normallere göre ahlaki yargılama ve liderliklerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Kohlberg ve Dabrowski'nin görüşlerine göre ahlaki gelişmişlik düzeylerinin en üstüne ancak üstün yetenekli bireyler ulaşabilirler.

Üstün yetenekli çocukların ahlakî gelişime yönelik eğitimlerini şu şekilde destekleyebiliriz:

Dewey (1969) göre ahlakî mirasın toplum tarafından topluma yeni katılan bireylere aktarımında tarihi olaylar, hikâyeler, biyografiler kullanılmalıdır. Bu sayede bireye ahlakî yapısını sağlamlaştırmak için yardım edilmiş olur (Kurnaz, Çiftci ve Karapazar, 2013).

Üstün yetenekli çocuklara, engelli bakım, huzurevi ve yetiştirme yurtları. gibi kurumlarda hizmet etmeleri sağlanarak, sevgi, saygı, sorumluluk, merhamet vb. bazı ahlaki özellikleri içselleştirmeleri sağlanabilir. (Hökelekli, Hayati, Gündüz, 2007)

- Ömürlerini insanlığın hizmetine adanmış bilim insanlarının hayatlarını konu alan hikayelerle ahlakının gelişmesine yardımcı olunabilir.
- Ahlaki ve toplumsal sorunlara çözüm üreten proje hazırlamaları desteklenebilir.
- Öğrencilerin, geçmiş dönemde uygulanan ahlak ve düşünce sistemlerinin gelişimini ve bu sistemlerin toplumların değişiminde olumlu ve olumsuz etkilerini eleştirel bir biçimde incelemelerine yardımcı olunabilir. (Tracy, 2005)

2.7 Üstün Yeteneklilerin Karakter Eğitimleri

Yapılan çalışmalar (Akarsu, 2004; Ataman, 2004; Çağlar, 2004; Davaslıgil, 2004; Gross, 1998; Renzulli, 1999; Witty, 1963) üstün yeteneklilerin zihinsel kapasitelerinin yanı sıra, bazı değerler, karakter ve kişilik özellikleri açısından da akranlarından daha üst seviyede olduklarını ortaya koymuştur. Çalışkanlık, işi üzerinde dikkatini toplayabilme, irade gücü, başarısızlık durumunda ısrarcılık, güvenilirlik, neşelilik, görev sorumluluğu alabilme, cesaret, öfkesini tutabilme, duygularını denetleyebilme, davranışların kontrolü, şahsî teşebbüs gibi özellikler açısından genellikle akranlarından daha üst seviyede oldukları bilinmektedir (Feldhusen, 1997; Renzulli, 1999).

Araştırmalar, çocukların zekâ düzeylerinin artması ile karakter gelişimlerinin erken yaşlarda olgunlaştığı ve arttığını göstermektedir (Gündüz, 2010). Üstün yetenekli çocukların karakter özellikleri yönlerinden belli bir seviyede olmalarına rağmen bazılarının az da olsa küstahlık, dik başlılık gibi ahlaki hususlarda problemler yaşadıklarını vurgulamaktadırlar (Kurnaz, Çiftci ve Karapazar, 2013).

Üstün yeteneklilerin karakter eğitimlerinde, bazı videolarla, dramalarla çocukların bakış açıları geliştirilebilir. Günlük olaylar üzerine konuşmalar, duygu ve düşünceleri ifade etmeler, değerlendirme ve yorum yapmalar kullanılabilir (Gündüz, 2010). Üstün yeteneklilerin karakter eğitimlerinde aşamalı program modelleri oluşturulmalıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre karakter eğitiminde esnekliğe gidilebilir (Gündüz, 2010).

Eğitimde deneyimle öğrenmenin payı çok büyüktür. Bu deneyimler sonucu elde edilen tecrübeyi paylaşma adına ise rehberlikten, yaşadığımız dönemde popülerliği artan koçluktan, geçmişteki çıraklık kavramından, mentörlük ve tutorluk kavramlarından bahsedebilir. Mentörlük uzmanlardan (uzun süreli) belli bir alanda bilgi ve deneyim aktarımı iken tutorluk ise öğreticilerden (daha kısa süreli) daha çok bilgi aktarımıdır. Mentörlük, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde en etkili stratejidir (Tortop, 2018).

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde mentörlük stratejisini uygulayan eğitim programı; Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP)'dir. ÜYÜKEP Müfredat Modeli, Tortop (2013, 2015) tarafından oluşturulmuştur. ÜYÜKEP Müfredat Modeli, akademik alandaki üstün yetenekli öğrencilerin

eğitimlerini –bilim insanı olarak yetişmesini- amaçlayan bir programdır. ÜYÜKEP Müfredat Modeli, üstün yetenekli genç bilim insanlarının yetiştirilmesi için düşünülmüş bir farklılaştırma modelidir. Bu model üç öğretim basamağından oluşmuştur ve Türkiye’de Bülent Ecevit Üniversitesi Özel Eğitim Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÖZELMER) tarafından 2013-2017 yılları arasında yürütülmüştür. ÜYÜKEP’in temel aldığı yaklaşımlar mentör ve e-mentörlüktür (Tortop, 2015). Bu programda, üstün yetenekli öğrencilerin karakter gelişimleri ile ilgili olarak “Önemli bilim insanlarının bilgelik yönlerini/davranışlarını farkeder” kazanımı yer almaktadır.

Üstün yetenekli öğrencilerin karakter gelişimlerinde en önemli rolü üstlenen kişiler öğretmenlerdir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri öğrenciler için karakter açısından da rol modeldirler (Tortop, 2018)

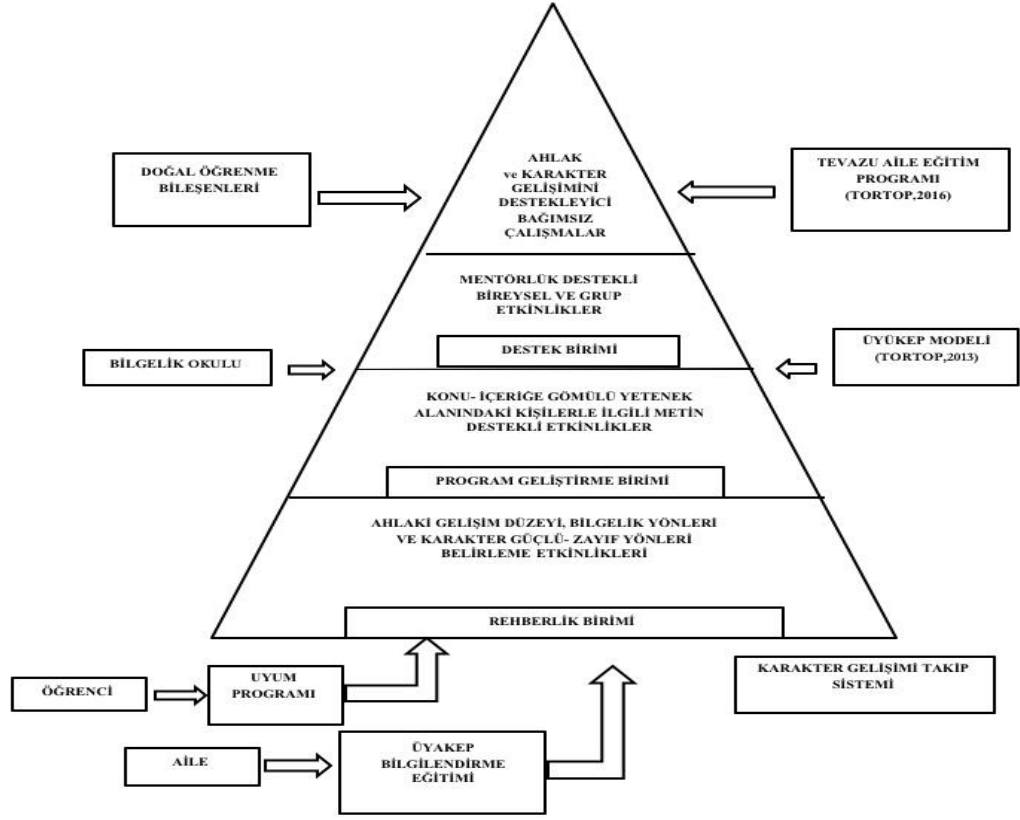
2.7.1. Genç Değişim Liderleri Programı (Young Leaders of Change). Sidney'deki New South Wales Üniversitesi'ndeki Üstün Yetenekli Eğitim Araştırma, Kaynak ve Bilgi Merkezi (GERRIC), Genç Değişim Liderleri başlıklı bir programı olan 14-16 yaşları arasındaki 20 yetenekli öğrenciye sunmuştur. Katılımcılara, 6 ay boyunca, kendi ortamlarında geliştirebilecekleri ve uygulayabilecekleri bir sosyal sorumluluk projesi yapmaları istenmiştir. Bu karakter eğitimi programında, mentörler ve kurs liderleri üstün yetenekli gençlere tasarladıkları sosyal sorumluluk projelerinde yardımcı olmuşlardır. Altı aylık program sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin özgeci (alturistik) inançlarının güçlendiği görülmüştür. Üstün yetenekli öğrenciler bu karakter eğitimi programı sayesinde başkalarına yardım etmekten zevk almaya başlamışlar ve yardım etmenin önemine yönelik inançları artmıştır (Rogers, 2006).

2.7.2. Bilgelik Projesi. 1992 yılında Lesli Matula tarafından kurulan Bilgelik Projesi (Project Wisdom) Amerika Birleşik Devletleri’nde kullanılan karakter eğitim programlarından biridir. Bu program, çocuklarda bilgelik öğretmeyi iddia etmektedir. Her gün öğrencilere kısa mesajlarda (bilgelik sözleri) gönderilmektedir. Program ayrıca “Çevrimiçi Eğitimci Kaynağı” ile haftalık mesajlar içeren karakter gelişimi için tasarlanmış ders planları, sınıf araçları mini posterler kullanmıştır. Web sitesi ile program yürütülmüştür (<http://www.projectwisdom>). Günlük olarak bilgelik sözleri 50 eyalette kullanılmıştır. 13.000 okul ile her biri 4 milyondan fazla öğrenciye

ulaşmıştır. Bazı okullarda örneğin Palm Springs'deki bir okul 1.500'den fazla seramik karodan bir duvar yapılarak bilgelik sözleri yazılmıştır. Üstün yetenekli, karakter eğitimi vermek için kullanılan programların çoğu, bilişsel-gelişimsel ve yapılandırmacı yaklaşımlardan, özellikle de Kohlberg'in (1984) çalışmasından ilham almaktadır (Berkowitz, 2002).

2.7.3 PAVE Ahlaki Akıl Yürütme Stratejileri. Henderson (2001) tarafından üstün yetenekli çocukların ahlak ve karakter eğitimlerinde eğitimciler için geliştirilen ahlaki akıl yürütme stratejisidir. Bu strateji geliştirilirken kuramsal çerçevede Maker ve Neilsen (1995) problem çözme stratejilerinden ve Kohlberg'in (1964) ahlaki gelişim teorisine dayanan ahlaki ikilemleri tartışması ve Ruggiero'nun (1997) etik konuların analizine dayanan tartışmasını temel alınmıştır. Bu stratejilerin kullanılması sayesinde bireye ahlaki karar almalarında derin bir anlayış geliştirmesine yardımcı olur. PAVE, Principles, Agreements, Virtues and End Consequence kelimelerinin baş harflerinden oluşmakta olup, dört ahlaki perspektifin dikkate alınmasını önermektedir. Bunlar ise Prensipler, Anlaşmalar, Erdemler ve Son Sonuçlar olarak sunulmuştur (Henderson, 2005).

2.7.4 Üstün Yetenekliler Ahlak ve Karakter Eğitimi Programı (ÜYAKEP). Üstün Yetenekliler Ahlak ve Karakter Eğitimi Programı (ÜYAKEP), Tortop (2018) tarafından üstün yetenekli çocukların ahlak ve karakter gelişimlerini desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir programdır. Bu programın temel kuramları Kohlberg, Piaget ve Vygotsky, Sternberg ve Renzulli gibi kuramların görüşleri ile desteklenmiştir. Programın temel yapısı farklılaştırılmış öğretimin temel ilkelerine uygun olarak dizayn edilmiştir.

Şekil 2

Üstün yetenekliler ahlak ve karakter eğitimi programı (ÜYAKEP) (Tortop, 2018)

ÜYAKEP, aile ve öğrencilerin programa uyumları için çalışmalarla başlar. Öğrencinin ahlak ve karakter gelişimi, ölçülerek program süresince, Karakter Gelişimi Bireysel Takip Sistemi ile izlenir. Program, TEVAZU üstün yetenekli aile eğitim programı (Tortop, 2016) ve ÜYÜKEP (Tortop, 2013) ile entegre bir şekilde ilerler. Bilgelik Okulu modülü sayesinde bilgelik gelişimi de desteklenir. Deneyimsel-Doğal Öğrenme Bileşenleri ile ahlak ve karakter eğitimi doğal ortamlarla da desteklenir. ÜYAKEP, dört aşamalıdır. Birinci aşama; Ahlakî Gelişim Düzeyleri, Bilgelik Yönleri, Karakter Güçlü-Zayıf Yönleri Belirleme Etkinlikleri, ikinci aşama; Konu-İçeriğe Gömülü Yetenek Alanındaki Kişilerle İlgili Metin Destekli Etkinlikler, üçüncü aşama; Mentörlük Destekli Bireysel ve Grup Etkinlikleri, dördüncü aşama; Ahlak ve Karakter Gelişimini Destekleyici Bağımsız Çalışmalar şeklindedir. Mentörlük stratejisinin kullanımı ahlak ve karakter gelişimi açısından önemlidir. Son aşama ise birçok üstün zekâlılar eğitim modelinde olduğu gibi (Tortop, 2018) bağımsız çalışmalardır.

ÜYAKEP’te ahlak ve karakter gelişimi ilgili becerileri ile ilgili 38 kazanım yer almaktadır. Öğretim tasarımlarının hazırlanmasında öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınır. Öğrencinin yetenek alanındaki kişilerin hayatlarından metinlerin kullanımı öğretimde etkilidir. ÜYAKEP ahlak ve karakter gelişimini desteklemesi açısından üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde de kullanılabilir bir programdır (Tortop, 2018).

2.8 Yapılan Çalışmalar

Bencik Kangal (2010), 6. ve 7. sınıf düzeyinde olan üstün yetenekli ve normal gelişim gösteren çocuklarla yaptığı araştırmada çocukların ahlaki yargılama düzeylerini araştırmıştır. Araştırmada 80 üstün yetenekli çocuk, 160 normal gelişim gösteren çocuk bulunmaktadır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli çocuklarla normal gelişim gösteren çocukların ahlaki yargı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Gündüz (2010) üstün yetenekli çocukların ahlak gelişimleri ile ilgili literatür taramıştır. Üstün yetenekli çocukların ahlaki düzeylerinin, ahlaki duyarlılıklarının normallerden yüksek olduğu gibi araştırmaları derleme tarzında sunmuştur.

Baş (2011) yaptığı araştırmada, oluşturduğu “Hikaye Temelli Eğitim Programı”nın, 60-72 aylık çocuklarda sorumluluk ve işbirliği becerilerinin gelişimine etkisini incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak Sorumluluk Değerlendirme Ölçeği ve İşbirliği Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Hikayeler araştırmacı tarafından yazılıp, resimlendirilmiştir. İki deney grubu bir de kontrol grubundan oluşan deneysel desen kullanmıştır. Araştırma sonucunda, 60-72 aylık çocukların sorumluluk ve işbirliği becerilerinin gelişimi üzerinde; Hikaye Temelli Eğitim Programı’nın anlamlı bir etkisinin olduğunu bulmuştur.

Dilmaç (2007) yaptığı çalışmada, Türkiye’de üstün yetenekli öğrenciler grubunda sayılabilecek olan fen lisesi öğrencilerine yönelik insani değerler eğitimi programı hazırlamıştır. Bu programın etkililiği araştırdığı çalışmasında, deney ve kontrol grubu oluşturmuştur. Uygulanan bu programın ortaöğretim öğrencilerinde, değer edinim düzeylerinin gelişmesine olumlu etkisinin olduğunu bulmuştur.

Yıldırım (2016) üstün yetenekli çocuklarda değerler eğitiminin önemini ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemlerinden “olgu bilim deseni” kullanılarak araştırma yapmıştır. Araştırmasında, üstün yetenekliliğin sadece bilişsel ve zihinsel açıdan değil duygusal açıdan da diğer bireylerden farklı özelliklerinin olduğunu belirlemiştir. Ayrıca üstün yeteneklilerin duygusal anlamdaki ihtiyaçlarının karşılanmasının hem birey açısından hem de toplum açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Bilim ve Sanat eğitimi verilen bu özel eğitim kurumlarının değerler eğitimine de gerekirse örtük öğrenme gibi metotlarla yer vermesi gerektiğini önermiştir.

Bakır (2015) yaptığı araştırmanın amacı, üstün yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stillerinin öğrencilerin benlik algılarına etkisinin yapısal eşitlik modellemesi ile test etmiştir. Araştırmada betimsel yöntem olan nedensel karşılaştırmalı yöntem kullanmıştır. Bu yöntemle iki veya daha fazla grup arasında farklılık olup olmadığı, değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmaktadır. Bu kapsamda, öğrencilere Demografik Bilgi Anketi, Offer Benlik İmgesi Ölçeği Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli öğrencilerin benlik algılarının üstün zekâlı ve yetenekli olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapısal Eşitlik Modeli’nde üstün zekâlı ve yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin ebeveynlerinin benimsediği çocuk yetiştirme stilleri öğrencilerin benlik algılarını anlamlı düzeyde açıklamaktadır.

Çakmak-Teloğlu (2016) yaptığı araştırmada 5-7 yaş arasındaki normal gelişim gösteren ve üstün yetenekli çocukların ahlaki akıl yürütmelerini incelemiştir. Veri toplama aracı olarak Erken Çocuklukta Ahlaki Akıl Yürütme Envanteri kullanılmıştır. Araştırma 30 üstün zekâlı ve yetenekli, 30 normal gelişim gösteren çocukla yapılmıştır. Araştırma sonucunda üstün yetenekliler lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Henderson (2005) yaptığı çalışmada öğretmenler için ahlaki akıl yürütme için stratejileri (PAVE olarak kısaltmıştır) derleme olarak sunmuştur.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmada yer alan katılımcılar, veri toplama araçları ve analizleri ile bilgi verilmektedir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırmalardan durum çalışması modeline göre yapılmıştır (Büyüköztürk vd, 2011; Creswell, 2017). Bu araştırmada durum üstün yetenekli çocuklar için yapılan İstanbul'un Bağcılar ilçesi Bağcılar Belediyesi bünyesinde üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren Enderun Yetenekli Çocuklar Merkezi'nde ortaokul seviyesinde üstün yetenekli öğrencilere yönelik uygulanan karakter gelişimi destekleyici bir programdır. İyi karakter eğitimi programında yer alması gerekenler ile ilgili olarak Lickona, Schaps ve Lewis, (2007)'in görüşlerine uygun olarak programın temaları oluşturulmuştur. Bu program 7 temada haftada 3 saat olacak şekilde araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Temalar; 1.Tema: Azimlilik, Kararlılık, Sebatlılık, 2.Tema: Alçak Gönüllülük, 3.Tema: Affedicilik, 4.Tema: Merhamet, 5.Tema: Özgüven, 6.Tema: Sorumluluk, 7.Tema: Adalet (Adil Olma, doğruluk-dürüstlük) şeklindedir.

3.2 Katılımcılar

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere yönelik İstanbul'un Bağcılar ilçesi Bağcılar Belediyesi bünyesinde eğitim veren Enderun Yetenekli Çocuklar Merkezi'ndeki 16 eğitimcidir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.1 Yarı-yapılandırılmış Görüşme Formu. Bu veri toplama aracı, üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimine yönelik geliştirilen eğitim programı hakkında ve bu programda bilim tarihindeki bilim insanları hakkında metinlerin

kullanılmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi için kullanılmıştır. Örnek sorular şu şekildedir; “Soru 1. Bilim insanlarının hayatlarından kesitlerini içeren metinlerin üstün yeteneklilerin karakter eğitimlerinde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Açıklayınız.” Bkz. (EK A)

3.3.2 Demografik Bilgi Formu

Tablo 1

Katılımcı Öğretmelerin Demografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	11	68.7
Erkek	5	31.3
Mezuniyet Durumu		
Ön lisans	12	75
Lisans	1	6.2
Lisans üstü	3	18.8
Kıdem		
0-4 yıl	14	87.5
5 + yıl	2	12.5
Yaş		
20-25 yaş	4	25
26-30 yaş	10	68.7
31 + yaş	1	6.3

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmadaki katılımcıların 11’i kadın, 5 tanesi erkektir. Katılımcıların mezuniyet durumlarına göre dağılımı ise; önlisans 12 kişi, lisans 1 kişi, lisansüstü 3 kişi şeklindedir. Kıdemlerine göre 0-4 yıl 14 kişi, 5 yıl ve üstü 2 kişi şeklindedir. Yaşlarına göre ise 20-25 yaş 4 kişi, 26-30 yaş 10 kişi, 31 yaş ve üstü ise 1 kişi şeklindedir.

3.4 Veri Analiz İşlemleri

3.4.1 Nitel Verilerin Analizi. Görüşmenin transkripsiyonları yapılmış, kodlanmış ve kodlar bir araya getirilerek organize edilmiş, alt temalar belirlenmiş ve alt temalar anlamlı ve mantıklı bütünlük içinde bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş ve aralarında anlamlı ilişkiler kurulmuştur (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016).

Görüşme sonucunda elde edilen görüşme transkripsiyonlarının analizinde içerik analizi ve içerik analizi türlerinden “kategorisel analiz” yöntemi izlenmiştir. Bu yöntemde görüşler birimlere ayrılır, bu birimler benzer yönlerine ve konularına göre kategorilere ayrılarak gruplandırılır ve kodlanır (Miles & Huberman, 1994, Robson, 2001, Yıldırım & Şimşek, 2003). Veriler analiz edilirken her bir görüşme iki araştırmacı tarafından ve katılımcıların kullandıkları kavramlar üzerinde dikkatle durularak kodlanmıştır. Elde edilen kodlar, benzerlik ve farklılıkları açısından kategorilere ayrılmış ayrıca araştırmacıların yaptığı kodlamalar görüş birliği ve görüş ayrılığı yönünden incelenmiş, yaklaşık %95 oranında bir görüş birliği olduğu belirlenmiştir. Bu oranın güvenilirlik açısından yeterli olduğu düşünülmüştür (Miles & Huberman, 1994).

Belirlenen ve anlamlı kategoriler altında toplanan kodların bir araya gelmesi oluşan alt temalar ve alt temalar bir bütün olacak şekilde tablo ile verilmiş, tablo da ayrıca katılımcıları skoru ile katılımcıların örnek bazı ifadeleri de verilmiştir. Her tablonun altında bulgular herhangi bir yoruma yer verilmeyecek şekilde açıklanmış, alt temalar şekil ile gösterilmiş ve yine yoruma yer verilmeden açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır. Her alt temaya ait kodlar yine şekil ile gösterilmiş ve ortaya çıkan bulgular yorum yapılmadan açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır.

3.4.2 Araştırmanın Geçerliliği Ve Güvenirliği. Nitel araştırmalarda da güvenilirlik ve geçerlik dikkate alınan önemli bir husustur. Bu kavram daha çok araştırmanın inandırıcılığını ve değerini gösterir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu araştırmada güvenilirliği, iç ve dış güvenilirlik açısından incelenmiştir. İç güvenilirlikle ilgili alınan önlemler şunlardır. Araştırma açıklayıcı ve betimleyici bir yaklaşımla ortaya doğrudan alıntılarla sunulmuş ve yorumları yapılmıştır. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmenin kodlanmasında araştırmacı ile birlikte alanda uzman bir başka araştırmacıyla görüş birliği ve görüş ayrılığı açısından uyum yüzdesi % 89 olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırma literatürdeki benzer araştırma bulguları ile karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulmasında literatürden kavramsal çerçeve oluşturulmuş, ardından uzman görüşlerine sunularak düzenlemeler yapılmıştır. Dış güvenilirlik ile ilgili

olarak şunlar yapılmıştır. Araştırmacı, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü bir merkezde eğitim vermiştir. Bu durum açık bir şekilde belirtilmiştir.

Araştırmanın geçerliği ile ilgili olarak da veri çeşitlenmesine gidilmiştir. Araştırmacı aynı zamanda hem eğitimci rolü ile gözlemler yapmış, hem de etkinlik sonrasında öğrencilerin hazırladıkları dokümanları inceleyerek kanıt zinciri oluşturulmuştur. Bu sayede iç geçerlikle ilgili olarak elde edilen sonuçlara nasıl ulaşıldığı açıklanmıştır. Dış geçerlikle ilgili olarak nitel çalışmalarda genellenebilirliği oldukça düşüktür (Büyüköztürk vd., 2011). Dış geçerlikte, karşılaştırılabilirlik ve dönüştürülebilirlik kavramı ile açıklanan, aşamaların detaylı bir şekilde tanımlanması yapılmıştır. Bu açıdan farklı araştırmacıların başka ortamlarda benzer çalışmaları yaptığında benzer sonuçları alabileceği belirtmektedir. Geçerlik ve güvenilirliği artırıcı diğer önlemler ise araştırmacının çalıştığı durumda kalma süresidir (Büyüköztürk vd., 2011). Araştırmacının katılımcı gözlemci olması aynı zamanda kendisinin de eğitim programının uygulanmasında öğretmen olarak görevlidir. Ayrıca, araştırmacı elde ettiği sonuçları, üstün yetenekliler eğitimi alanında çalışan akademisyenlerle de paylaşarak görüşlerine başvurmuştur.

3.5 Sınırlamalar

Araştırma 2017-2018 öğretim yılı ikinci dönemi ile sınırlıdır. Araştırmaya katılan öğretmenler İstanbul ili merkez ve Bağcılar ilçeleri çalışması sınırlılığıdır.

3.6 Sayıtlar

Araştırmaya katılan katılımcıların ölçeklere samimi ve içten cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Bölüm 4

Bulgular

Bu bölümünde araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanan problem ve alt problemler doğrultusunda araştırmaya yönelik toplanan verilere ait bulgular yer verilmektedir.

4.1. Nitel Araştırmaya İlişkin Bulgular

4.1.1 Tema 1: Metinlerin Eğitimde Kullanılmasını Hakkında Düşünceler.

Tablo 2

“Bilim İnsanlarının Hayatlarından Kesitlerini İçeren Metinlerin Üstün Yeteneklilerin Karakter Eğitimlerinde Kullanılması Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi

Kodlar	f	Alıntılar
Metinler eğitimde kullanılmalı	10	<p><i>...bir şekilde kullanılmasının yararlı olacağını düşünmekteyim (K14-K25)</i></p> <p><i>...yeteneklilerin eğitiminde kullanılması yönlendirilme ve değerlerimize yönelik fikirler vermede yardımcı olacaktır. (K12-K29)</i></p> <p><i>Bu önemle bahsedilen metinlere yer vermek önemli ve gereklidir. (K13-K22)</i></p> <p><i>...kesitlerin çocuğun duygusal gelişimine uygun şekilde kullanılmasının yararlı olacağını düşünmekteyim (K14-K25)</i></p> <p><i>Bilim insanları sayesinde dalgalanmaktadır. (K4-E29)</i></p> <p><i>...ve entelektüel bilgi alış verişinin öneminin anlaşılmasında etkili olabilir. (K9-K28)</i></p>

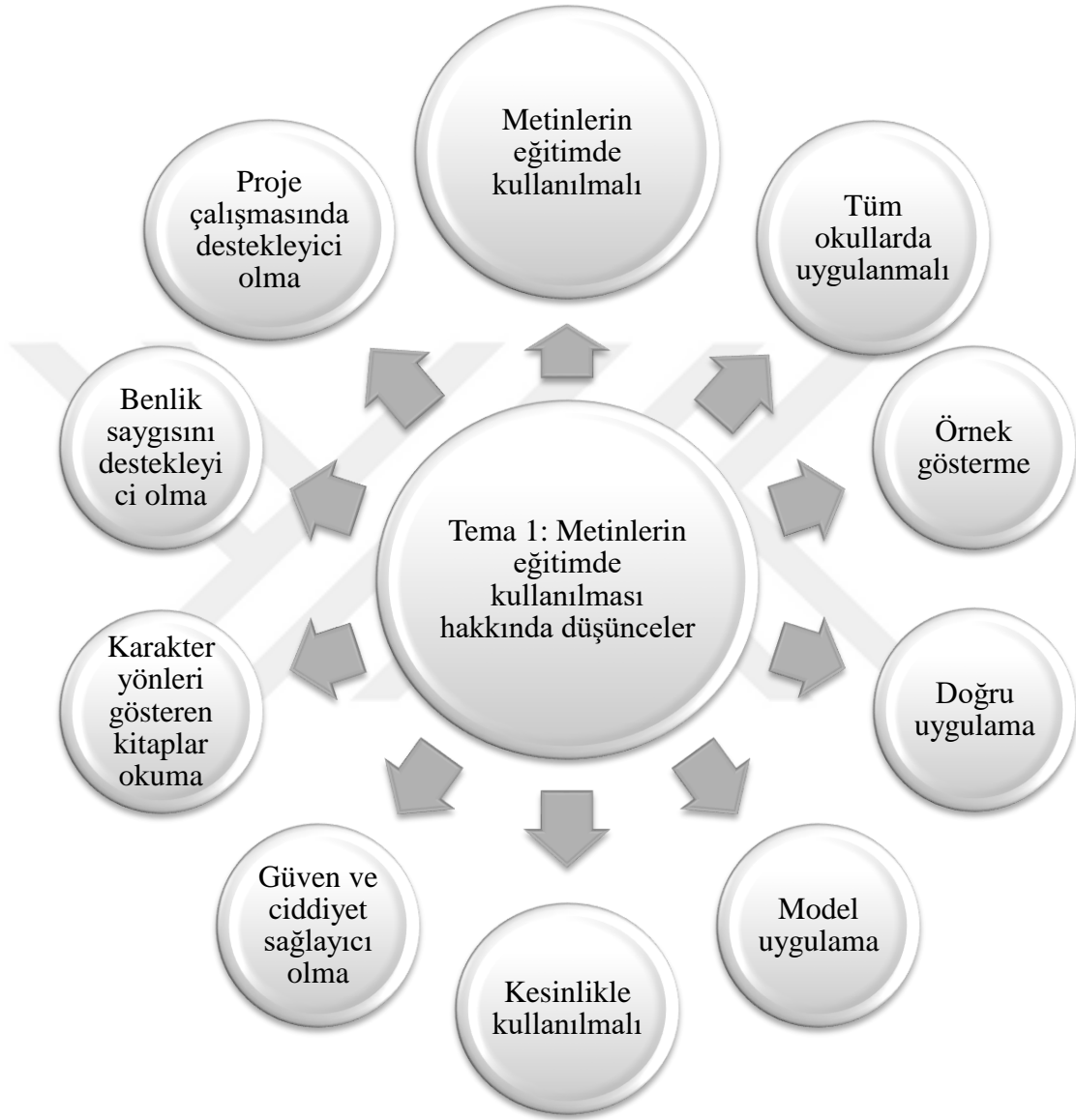
		<p><i>...bu durumun aksinin farkındalığını arttırmak için okullarda bilim tarihi dersleri ile desteklenmelidir. (K7-K27)</i></p> <p><i>Günümüzde ülkemiz için en büyük problemlerden biri olan beyin göçünün önlenmesinde bu durum önemli bir etkisi ve önemi vardır. (K16-K24)</i></p> <p><i>Karanlık çağın aslında altın çağ olduğunu sadece detaylı araştırma yapan insanların bildiğini görüyoruz. Bu bilgi birikiminin... (K5-K28)</i></p> <p><i>...izledikleri yol yöntem, düşünce yapıları doğru şekilde aktarılması önemli ve güzel örnek teşkil eder diye düşünüyorum. (K1-K28)</i></p>
Yararlı uygulama	2	<p><i>...yararına olacaktır. Kendilerine bu kişileri örnek alacaklardır. (K11-K26)</i></p> <p><i>...üstün yeteneklilerin karakter eğitimlerinde kullanılması doğru buluyorum. (K2-K36)</i></p>
Tüm okullarda uygulanmalı	4	<p><i>...okullarda bilim tarihi dersi ile desteklenmeli (K7-27K)</i></p> <p><i>...bu bilgi birikimi tüm okullarda bilim tarihi derslerinin konularak sağlayacağını düşünüyorum. (K6-30E)</i></p> <p><i>...tüm okullarda bilim tarihi dersleri konulmalı (K5-K28)</i></p> <p><i>...yalnızca üstün yeteneklilerin değil zeki ve normal zekaya sahip insanların ahlaki ve karakter eğitiminde kullanılması gerektiğini düşünüyorum. (K2-K36)</i></p>

Örnek gösterme	2	<i>...milletine hizmet etmiş bilim adamları örnek gösterilmeli (K4-E29)</i> <i>Üstün zekalı ve yetenekli çocuklar gelişim süreçleri boyunca diğer çocuklara nazaran daha fazla örnek alacağı şahsiyetleri görmeye ihtiyaç duyarlar... (K10-K24)</i>
Model uygulama	2	<i>Kendilerine bu kişileri örnek alacaklardır. (K11-K26)</i> <i>...çocuklarımıza yön verebilir. (K3-E27)</i>
Kesinlikle kullanılmalı	1	<i>Kesinlikle kullanılmalı... 12-14 yy. arasında yapılan icatlar ve sonrasındaki duraklamanın nedenleri ayrıntılarıyla anlatılmalı. (K8-E26)</i>
Güven ve ciddiye sağlayıcı olma	1	<i>...bilim adamlarını hayatlarında yaptıkları çalışmaları anlatmak üstün potansiyelli öğrencilerin hem kendilerine güvenlerini hem de aidiyet duygularının gelişmesini sağlayacaktır. (K16-K24)</i>
Karakter yönleri gösteren kitaplar okuma	1	<i>...kişilik ve karakterlerinin incelendiği bilimsel kaynaklar okutulmalı (K4-E29)</i>
Benlik saygısını destekleyici olma	1	<i>...kişilerin benlik saygıları içinde buldukları toplum... (K15-E29)</i>
Proje çalışmasında destekleyici olma	1	<i>...fikir üretmelerinde belirleyici unsur ve esin kaynağı olabilir. (K1-28K)</i>

Tablo 2 incelediğinde katılımcıların hepsinin üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitiminde bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren metinlerin kullanımı hakkında olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. Bununla ilgili olarak Metinler eğitimde kullanılmalı (f=10), Yararlı uygulama (f=2), Tüm okullarda uygulanmalı (f=4), Örnek gösterme (f=2), Model uygulama (f=2), Kesinlikle

kullanılmalı (f=1), Güven ve ciddiyet sağlayıcı olma (f=1), Karakter yönleri gösteren kitaplar okuma (f=1), Benlik saygısını destekleyici olma (f=1), Proje çalışmasında destekleyici olma (f=1) şeklinde alt temalar oluşmuştur.

Şekil 3 Metinleri eğitimde kullanmaya ilişkin tema ve alt temaları

4.1.2 Tema 2: Metinlerin Eğitimde Kullanılma Yöntemleri.

Tablo 3

“Bilim İnsanlarının Karakter Özelliklerini İçeren Metinleri Eğitimlerinizde Hangi Yöntemlerle Kullanabilirsiniz. Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi

Kodlar	f	Alıntılar
Belgeseller (Video- biyografi)	6	<p><i>Bilim insanlarının anlatıldığı belgesellerle (K7-K27)</i></p> <p><i>Bilim insanlarının hayat belgeselleri (K6-E30)</i></p> <p><i>Bilim insanlarının anlatıldığı kısa filmler (K5-K28)</i></p> <p><i>Sosyal alanda gelişimlerini sağlayacak videolar izletirken bilim adamlarının karakter özelliklerini anlatan metinleri içeren videolar izletilebilir. (K8-E26)</i></p> <p><i>Bilim insanlarının ahlaki özelliklerini içeren belgeseller izletilebilir (K4-E29)</i></p> <p><i>Görsel ve işitsel uyaranlar çocukların daha çok ilgisini çekebilir. (K3-E27)</i></p>
Drama	6	<p><i>Drama yöntemi (K7-K27)</i></p> <p><i>Drama (K6-E30)</i></p> <p><i>Drama yöntemi (K5-K28)</i></p> <p><i>...drama etkinlikleriyle o dönemden canlandırmalar yaparım. (K16-K24)</i></p> <p><i>Yaratıcı drama tekniği ile işlenebilir (K15-E29)</i></p> <p><i>Metinler piyes şeklinde hazırlanabilir ve öğrenci konuya aktif katılma imkânı bulabilir. (K11-K26)</i></p>
Müze gezisi	3	<p><i>Bilim ve teknoloji tarih müzesi etkinlikleri (K7-K27)</i></p> <p><i>Bilim ve teknoloji müzesinde fizik, kimya vb. dallarında etkinlik yapmak. (K6-E30)</i></p> <p><i>Bilim ve teknoloji tarih müzesinde astronomi geometri... dallarında etkinlikler yapmak (K5-K28)</i></p>

Araştırma (okuma, soru sorma araştırma)	6	<p><i>Kütüphane ve arşiv araştırmaları (K7-K27)</i></p> <p><i>Kütüphane araştırması (K6-E30)</i></p> <p><i>Kütüphane ve arşiv araştırmaları (K5-K28)</i></p> <p><i>...eğitim yöntemlerimiz içinde çok okumayı, çok sormayı, çok araştırma yapmayı öğrencilerimize kanalize etmemizin doğru olduğunu düşünüyorum (K2-K36)</i></p> <p><i>Araştırma çalışmaları yapılabilir (K13-K22)</i></p> <p><i>Öğrenciden bilim insanlarının biyografilerini araştırıp okumaları sonra herkesin kendine yakın hissettiği veya örnek alacağı... (K1-K28)</i></p>
Afiş pano (albüm)	1	<i>...afiş ve pano çalışmalarıyla dikkat çeker, drama etkinlikleriyle o dönemden canlandırmalar yaparım. (K16-K24)</i>
Sınıf ismi verme	1	<i>...sınıf isimlerinin bilim insanlarının ortaya koyduğu fikirlere de yer veren isimler kullanmayı düşünüyorum. (K13-K22)</i>
Akıl oyunları	1	<i>Zekâ ve akıl oyunları drama ile uygulanabilir. (K12-K29)</i>
Tiyatro	1	<i>Hatta çarpıtılmadan oynanan tiyatro sahneleri de izletilmelidir. (K4-E29)</i>
Model olma	1	<i>Model oluşturma için kullanılabilir (K15-E29)</i>
Eleştirel düşünme	5	<p><i>...bu başarıya ulaşmak için gösterdikleri çaba sebat vs. tartışma ortamında konuşulması gibi bir yöntem kullanılabilir. (K14-K25)</i></p> <p><i>"Siz olsaydınız...?" gibi açık uçlu sorularla kendilerini onların yerine koymalarını sağlarım...ne olacağına dair tahminde bulunmasını isterim. (K10-K24)</i></p>

Bu değerlerin sınıfta oluşturulan gruplarca düşünölüp tartışılıp bir sonuca varılıp, varılan sonuçların sınıf içinde paylaşılması istenebilir.

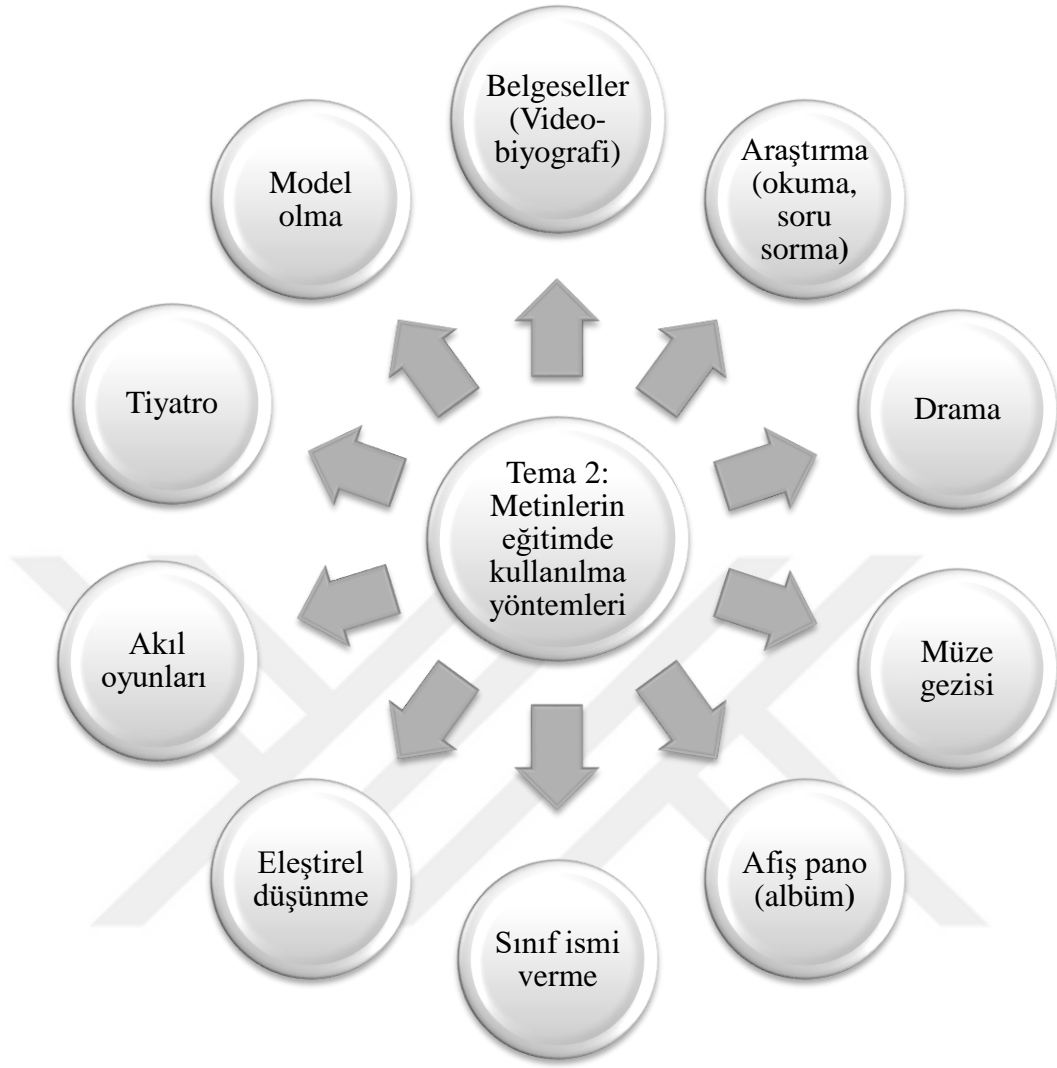
(K1-K28)

Tartışma tekniği, açık uçlu sorularla (K9-K28)

Eleştirel düşünme tekniği ile işlenebilir (K15-E29)

Tablo 3'te görüldüğü üzere katılımcılar metinleri kullanım yöntemleri ile ilgili olarak; Belgeseller (Video-biyografi) (f=6), Drama (f=6), Müze gezisi (f=3), Araştırma (okuma, soru sorma araştırma) (f=6), Afiş pano (albüm) (f=1), Sınıf ismi verme (f=1), Akıl oyunları (f=1), Tiyatro (f=1), Model olma (f=1), Eleştirel düşünme (f=5) şeklindedir.

Şekil 4 Metinleri eğitimde kullanma yöntemlerine ilişkin tema ve alt temaları

4.1.3 Tema 3: Eğitimde Kullanırken Dikkat Edilecek Noktalar.

Tablo 4

“Bilim İnsanlarının Karakter Özelliklerini İçeren Metinleri Üstün Yeteneklilerin Eğitimlerinde Kullanılmasında Nelere Dikkat Edilmelidir? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi

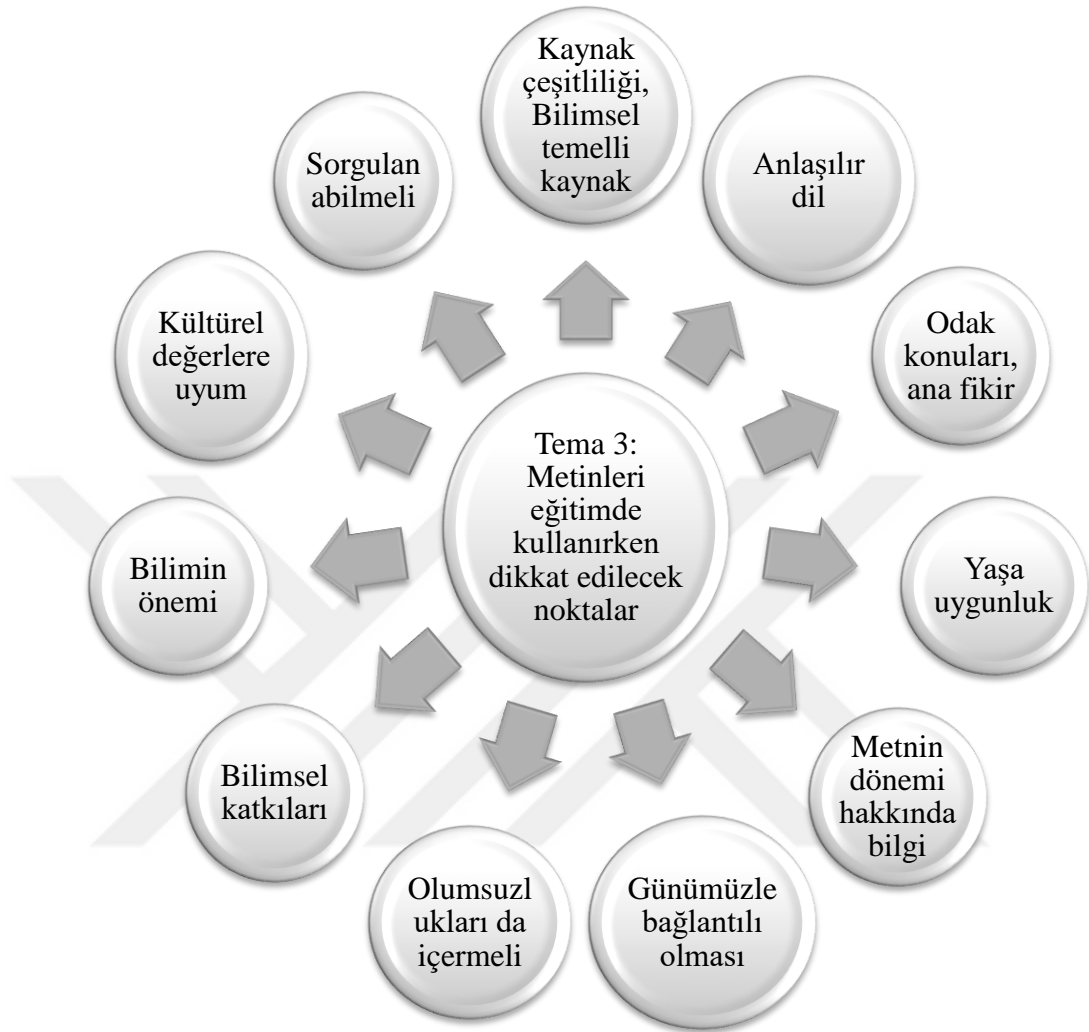
Kodlar	f	Alıntılar
Bilimsel temelli kaynak	3	<i>...çeşitli kaynaklardan araştırmalar yapılarak toparlanıp öyle aktarılması gerekmektedir. (K7-K27)</i>

		<i>...bilim insanlarının bilimsel araştırmaları yapılarak aktarılmasını sağlamak. (K6-E30)</i>
		<i>...Verilecek bilgiler doğru ve belgelere dayalı olması da önemli bir husustur. . (K11-K26)</i>
Anlaşılır dil	3	<i>... karmaşık değil daha basit hale getirilmeli. (K3-E27)</i>
		<i>...metnin dilinin ağırlığı ve anlaşılabilirliğine dikkat edilmeli (K8-E26)</i>
		<i>Metin içeriği açık ve herkesin anlayacağı bir dilde hazırlanmalı. (K11-K26)</i>
Odak konuları- Ana fikir	2	<i>İlgilerini çekebilecek kısımların öğretilmesi kalıcı sağlar. (K12-K29)</i>
		<i>...gerekli olmayan ayrıntılara inilmemesi, öğrencinin merakını ve azmini diri tutmak önemli bence. (K13-K22)</i>
Yaş a uygunluk	2	<i>Yaş grubuna dikkat edilmeli ve mesaj aldıkları daha sonra sohbet gibi konuşulmalı. (K4-E29)</i>
		<i>...öğütlerin çocuklara uygunluğu önemlidir. (K1-K28)</i>
Metnin dönemi hakkında bilgi	1	<i>...o bilim insanının bulunduğu zaman o devrin koşulları da aktarılmalı... (K1-K28)</i>
Günümüzle bağlantılı olması	3	<i>...günümüzle bağlantı kurulması sağlanarak öğrencilerin dikkatleri çekilebilir. (K1-K28)</i>
		<i>...şimdiye uyarlanmalı ve üstün yeteneklilerin bunu daha kolay görmesi sağlanmalı. (K3-E27)</i>
		<i>Bugün ile ilişkisinin kurulmasına (K9-K28)</i>
Sorgulanabilmeli	1	<i>Eleştirel (K9-K28)</i>

Bilimsel katkıları	1	<i>...bilime yapmış oldukları katkılar ön planda tutulmalı (K2-K36)</i>
Bilimin önemi	1	<i>...ve bilimin önemi vurgulanmalıdır. (K2-K36)</i>
Kültürel değerlere uyum	3	<i>Bilim insanların seçilerek anlatılması (K5-K28)</i> <i>Verilen bilgilerin kültürel değerlerle doğru harmanlandığına dikkat edilmelidir (K15-E29)</i>
Olumsuzlukları da içermeli	1	<i>...olumsuz yanlarını da paylaşmak gerektiğini düşünüyorum. Onlarda birer insandı ve çeşitli hatalar yaparak başarısızlığı yaşadılar (K10-K24)</i>

Tablo 4'te görüldüğü üzere katılımcıların bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren metinleri kullanırken dikkat edilecek noktalar ile ilgili görüşleri incelendiğinde; Bilimsel temelli kaynak (f=3), Anlaşılır dil (f=3), Odak konuları-Ana fikir (f=2), Yaşa uygunluk (f=2), Metnin dönemi hakkında bilgi (f=1), Güncel zaman ile bağlantı (f=3), Olumsuzlukları da içermeli (f=1), Bilimsel katkıları (f=1), Bilimin önemi (f=1), Kültürel değerlere uyum (f=3), Sorgulanabilmeli (f=1) şeklindedir.

Şekil 5 Metinleri kullanırken dikkat edilecek noktalara ilişkin tema ve alt temaları

4.1.4 Tema 4: Metinlerin Kullanılmasındaki Sakıncalar.

Tablo 5

“Bilim İnsanlarının Karakter Özelliklerini İçeren Metinlerin Kullanılmasında Sakıncalar Var mıdır? Açıklayınız.” Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi

Kodlar	f	Alıntılar
Güncel ve ilgi çekici	1	<i>...günümüz çalışmalarıyla beraber verildiğinde herhangi bir sakınca görmüyorum (K13-K22)</i>
Çarpıtılmamalı	2	<i>...öğretmen tarafından doğru yönlendirilirse herhangi bir sakıncasının olmayacağını düşünüyorum (K1-K28)</i> <i>...çarpıtılmadığı sürece sakınca yoktur (K4-E29)</i>
İrkçı dinci olmamalı	1	<i>Aşırı ırkçı ve dinci olmadığı sürece yoktur (K10-K24)</i>
Sakınca olmama	16	<i>...öğretmen tarafından doğru yönlendirilirse herhangi bir sakıncasının olmayacağını düşünüyorum (K1-K28)</i> <i>...yoktur. Çalışmaya önem vererek bilime katkıda bulduklarını düşünüyorum (K2-K36)</i> <i>Gözle görülür bir sakınca görmüyorum (K3-E27)</i> <i>...çarpıtılmadığı sürece sakınca yoktur (K4-E29)</i> <i>Yoktur (K5-K28)</i> <i>Sakıncasını görmüyorum (K6-E30)</i> <i>Yoktur (K7-K27)</i> <i>Hayır, yoktur (K8-E26)</i> <i>...doğru çalışılmalıdır (K15-E29)</i> <i>Sakınca yoktur (K16-K24)</i>

Yoktur. Doğru aktarılmadığı ve bugüne ilişkilendirilmediği takdirde... amacının tam tersi bir etki yaratabilir (K9-K28)

Aşırı ırkçı ve dinci olmadığı sürece yoktur (K10-K24)

...bunun haricinde bir sakınca olacağını sanmıyorum (K11-K26)

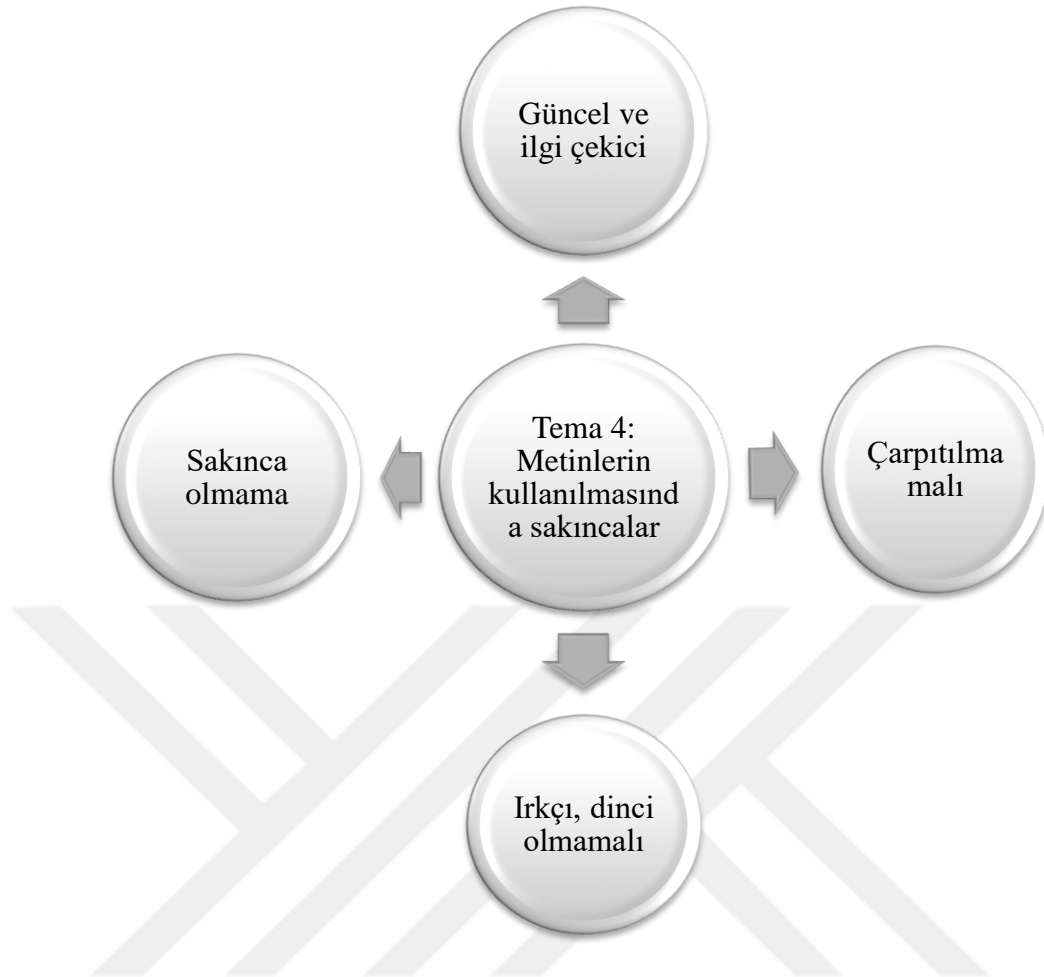
Sakınca yoktur (K12-K29)

...günümüz çalışmalarıyla beraber verildiğinde herhangi bir sakınca görmüyorum (K13-K22)

...tek bir doğru... mutlak bir özellik olmadığının altı çizilerek kullanılmalı (K14-K25)

Tablo 5'te görüldüğü üzere katılımcıların bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren metinleri kullanımındaki sakıncalarla ilgili olarak Güncel ve ilgi çekici (f=1), Çarpıtılmamalı (f=2), İrkçı dinci olmamalı (f=1), Sakınca olmama (f=16) şeklindedir.

Şekil 6 Metinlerin kullanımında sakıncalara ilişkin tema ve alt temaları

4.1.5 Tema 5: Diğer Görüşler.

Tablo 6

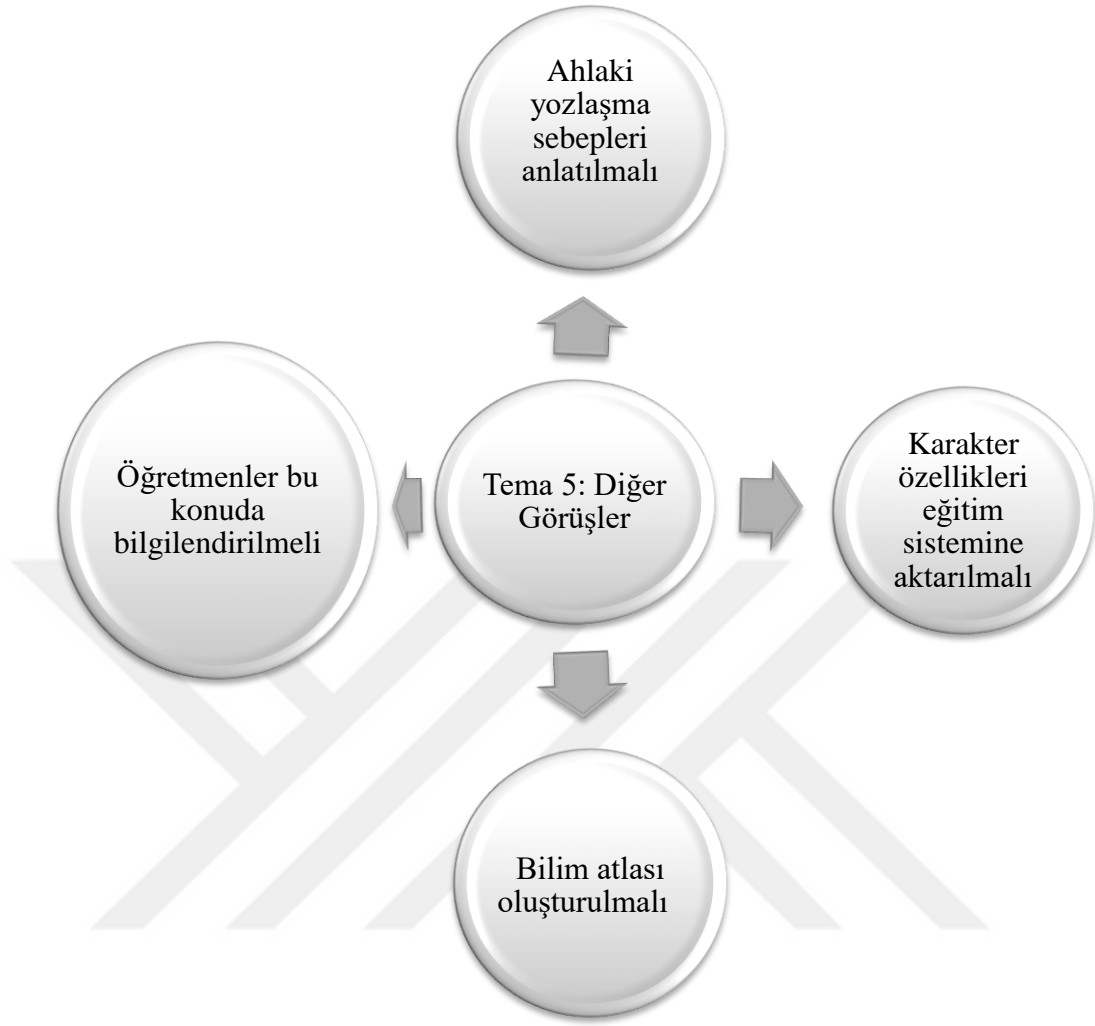
“Bu Konu İle İlgili Söyleyeceğiniz Başka Bir Şey Var Mı? Açıklayınız.”

Sorusuna Katılımcıların Verdikleri Yanıtların İçerik Analizi

Kodlar	f	Alıntılar
Ahlaki yozlaşma sebepleri anlatılmalı	2	...ahlaki gelişimin aynında buldukları toplumdaki ahlaki yozlaşmanın sebepleri de anlatılmalı (K8-E26)
Karakter özellikleri eğitim sistemine	2	...onların karakter özelliklerini eğitim sistemi içerisine alarak öğrencilere aktarmaktır (K1-K28)

aktarılmalı		<i>...onların çalışkanlıkları, insan doğa görüşü, analitik bakış açısı vurgulanmalı (K9-K28)</i>
Doküman yetersiz	1	<i>...doküman yetersizliğinden dolayı öğrencilerin doğru bilgiye ulaşamadıklarını düşünüyorum (K5-K28)</i>
Öğretmenler bu konuda bilgilendirilmeli	2	<i>Bilim insanların karakter özelliklerini içeren metinler öğretmenlerle paylaşılabilir (K11-K26)</i> <i>...öncelikle bunu eğitimde kullanacak öğretmen ve psikologlara eğitim verilmeli (K13-K22)</i>

Tablo 6’da görüldüğü üzere katılımcıların bilim insanların hayatlarından kesitleri içeren metinleri kullanımı ile ilgili diğer görüşlerle olarak; Ahlaki yozlaşma sebepleri anlatılmalı (f=2), Karakter özellikleri eğitim sistemine aktarılmalı (f=2), Doküman yetersiz (f=1), Öğretmenler bu konuda bilgilendirilmeli (f=2) şeklindedir.

Şekil 7 Metinlerin kullanımında diğer görüşlere ilişkin tema ve alt temaları

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuçlar

Bu bölümde, araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular tartışılarak, araştırmaya ait sonuçlar literatür araştırmalarıyla desteklenerek öneriler sunulmuştur.

5.1 Araştırma Sorunlarının Bulgularının Tartışılması

Bu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimine yönelik olarak eğitim programı hakkında öğretmen görüşleri incelenmiştir.

Karakter eğitimi üstün yetenekliler alanında ihmal edilen alanlardan biridir. Bu konuda çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır. (Gündüz, 2010; Berkowitz, 2002) Ahlak ve karakter eğitimi ile ilgili eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması araştırmacılar tarafından önerilmektedir (Gündüz, 2010; Renzulli, 2006). Bu programlarda üstün yetenekli kişilerin biyografilerinden, hayatlarındaki kesitlerden oluşan metinlerin kullanılması önerilmektedir (Tortop, 2018; Baş, 2011).

Üstün yeteneklilerin eğitiminde önemli unsurlardan biri eğitimcilerdir. Eğitimcilerin uygulanan programlarla ilgili görüşleri, eğitim programlarının etkililiğini etkilemektedir. Uygulanan öğretim programlarında öğretmenlerin programlara ilişkin uyumları programların başarıyla uygulanabilmesinde önemlidir (Tortop, 2012; Sak, 2010).

Araştırmada, katılımcı öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitiminde bilim insanlarının hayatları hakkında metinlerin kullanımı hakkında görüşleri incelendiğinde hepsinin olumlu baktığı görülmektedir. Örneğin, *“...yararına olacaktır. Kendilerine bu kişileri örnek alacaklardır”*, *“...üstün yeteneklilerin karakter eğitimlerinde kullanılması doğru buluyorum”*, *“...yalnızca üstün yeteneklilerin değil zeki ve normal zekaya sahip insanların karakter eğitiminde kullanılması gerektiğini düşünüyorum”*, *“Üstün zekalı ve yetenekli çocuklar gelişim süreçleri boyunca diğer çocuklara nazaran daha fazla örnek alacağı şahsiyetleri görmeye ihtiyaç duyarlar...”*, *“Bu önemle bahsedilen metinlere yer vermek önemli ve gereklidir”*

...kesitlerin çocuğun duygusal gelişimine uygun şekilde kullanılmasının yararlı olacağını düşünmekteyim” şeklindedir. Bu görüşler incelendiğinde; üstün yetenekli çocuklarının öğretmenlerinin, karakter eğitimine etkili ve güzel uygulama, tüm okullarda uygulanmalı, sosyo-duygusal gelişimi destekler şeklinde önemli görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerin hepsinin bilim insanlarının hayatlarından kesitlerin üstün yetenekli çocukların karakter eğitimlerinde kullanımı konusunda olumlu görüş bildirmeleri önemlidir. Benzer şekilde karakter eğitime yönelik metinlerin kullanılmasıyla ilgili bir araştırma uygulaması Baş (2011) tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmada hikaye temelli ahlak eğitim programının çocuklarda sorumluluk ve işbirliği gibi karakter eğitime olumlu katkısının olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgu araştırmamız ile paralellik göstermektedir.

Katılımcılar bilim insanlarının hayatlarından kesitler içeren metinlerin hangi yöntemlerle kullanılabilceği ile ilgili olarak; belgesel, drama, müze gezisi, eleştirel düşünme tekniğiyle, afiş-pano çalışmalarıyla verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Örneğin, “*Sosyal alanda gelişimlerini sağlayacak videolar izletirken bilim insanlarının karakter özelliklerini anlatan metinleri içeren videolar izletilebilir.*”, “*Siz olsaydınız...?*” gibi açık uçlu sorularla kendilerini onların yerine koymalarını sağlarım...ne olacağına dair tahminde bulunmasını isterim.” şeklinde görüşler sunulmuştur. Öğretmenlerin görüşleri ile üstün yetenekliler eğitimindeki öğretimsel stratejilerin kullanımında paralellikler görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerindeki modellerin (ÜYÜKEP Modeli, Özerk Öğrenme Modeli, Üçlü Zenginleştirme gibi) çoğunda yetenek alanındaki kişilerin model ve mentörlüğü önemlidir (Tortop, 2018; Maker ve Neilsen, 1995). Bu açıdan yapılabilecek karakter eğitiminde yetenek alanlarındaki kişilerin hayatlarından kesitleri içeren metinlerin yanında bu alandaki mentörlerle de yapılabilir (Berkowitz, 2002; Renzulli, 2006). Üstün zekalı ve yetenekliler eğitimindeki farklılaştırılmış öğretim stratejilerinden, sokratik seminer eleştirel düşünmenin geliştirilmesinde önemlidir. VanTassel-Baska ve Wood (2009) tarafından ortaya atılan Bütünleştirilmiş Müftredat Modeli’nde eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi oldukça önemlidir. Bununla ilgili olarak Hamburger ve Dagwood Modeli ile üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin yazma ve okuma çalışmaları ile eleştirel düşünme becerilerinin gelişimin desteklenmesi önerilmektedir. Bilim insanlarının hayatlarından kesitlerin sunulacağı metinlerin öğretmen görüşlerinde olduğu gibi üstün zekâlılar eğitimindeki literatürdeki

uygulamalarla paralel olacak şekilde verilebilir. Yine video belgeselleri ile öğretim ile ilgili görüşler de üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili modellerden olan Sak (2011) tarafından geliştirilen Üstün Yetenekliler Eğitim Programı'nda ve Tortop (2015) tarafından geliştirilen ÜYÜKEP modelinde de bulunmaktadır. Hazırlanan eğitim programında da bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren belgeseller, animasyonlar izletilmiştir.

Metinlerin kullanımında nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili olarak katılımcılar, metinlerin bilimsel temelli olması, anlaşılır dil kullanılması ve günümüzle bağlantılı olması üzerinde durmuşlardır. Bilim insanlarının hayatları ile ilgili yeterince kaynak bulunmaktadır. Bazı kaynakların da okuyucu yanıltmaması açısından bilimsel temellerinin olması oldukça önemlidir. Çocukların yaşlarına uygun dil seçilmesi önemlidir. Örneğin, *“Verilecek bilgiler doğru ve belgelere dayalı olması da önemli bir husustur.”*, *“Metin içeriği açık ve herkesin anlayacağı bir dilde hazırlanmalı”*, *“Yaş grubuna dikkat edilmeli, ... sohbet gibi konuşulmalı”* *“...günümüzle bağlantı kurulması sağlanarak öğrencilerin dikkatleri çekilebilir”* şeklinde ifade etmişlerdir. Üstün yetenekli çocukların eğitimlerine yönelik program hazırlarken onların ilgilerine uygun, zorluk ve karmaşıklık düzeyi yüksek, araştırma ve sorgulamalarını sağlayan öğretimsel materyallerin kullanılması gerekmektedir (Maker ve Neilsen, 1995). Bu noktada üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitiminde kullanılacak olan metinlerin kullanımında bu çocukların bireysel farklılıkları dikkate alınarak öğretimsel farklılaştırma yapılmalıdır (Tortop, 2018). Üstün yetenekli öğrenciler için öğretim farklılaştırılması ile ilgili önemli bilim insanları gerçek yaşam problemlerin öğretime sokulmasının gerekliliğini açıklamışlardır. Maker (1982) bunlardan biridir. Öğretmenlerin görüşlerinde günümüzle bağlantının kurulması önerisi bu noktada paralellik göstermektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu bu uygulamanın herhangi bir sakıncasının olmadığını belirtmişlerdir. Örneğin, *“Doğru aktarılmadığı ve bugüne ilişkilendirilmediği takdirde... amacının tam tersi bir etki yaratabilir”* *“...günümüz çalışmalarıyla beraber verildiğinde herhangi bir sakınca görmüyorum”*, *“...öğretmen tarafından doğru yönlendirilirse her hangi bir sakıncasının olmayacağını düşünüyorum”* şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren metinleri kullanımında bir sakıncanın olmadığını ancak doğru pedagojik yaklaşımın ve yönlendirmenin olması gerektiği

vurgusu önemlidir. Bu duruma benzer şekilde, öğretmenlerin, öğrenciler için kullanılabilir ahlaki akıl yürütmeleri ile ilgili Henderson (2005)'da PAVE diye kısaltmasını yaptığı stratejileri önermiştir. Bu strateji sayesinde ahlaki akıl yürütmelerinde amacında sapmadan bir yöntem doğrultusunda yapılmasının etkili olabileceği öne sürülmüştür.

Katılımcıların, üstün yetenekli çocukların karakter eğitimi ile ilgili diğer görüşleri sorulmuştur. Bununla ilgili olarak katılımcılar; ahlaki yozlaşmanın nedenlerinin anlatılması, değerlerin eğitim sistemin içerisine entegre edilmesi, bilim insanlarının insanlığa katkılarının anlatılması, öğretmenlerin hizmetçi eğitimlerle desteklenmesi görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin, *“...onların çalışkanlıkları, insan doğa görüşü, analitik bakış açısı vurgulanmalı”, “...doküman yetersizliğinden dolayı öğrencilerin doğru bilgiye ulaşamadıklarını düşünüyorum”, “Bilim insanlarının karakter özelliklerini içeren metinler öğretmenlerle paylaşılabilir” “Karakter eğitimin öğretimin içerisine gömülü olarak verilmesi konusunda”* şeklinde belirtmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı müfredat geliştirme ile çalışmalarının içerisine (bilim uygulamaları dersi ve lise fizik, kimya ve biyoloji derslerine) bilim insanlarının hayatlarından kesitleri de katmaya başlamıştır (MEB, 2017). Bunun yanında bazı tez çalışmalarında bilim tarihi temelli öğretim üzerine vurgular bulunmaktadır (Bakanay, 2015; Koştur, 2016; Cansız, 2014; Gülay-Güney, 2014; Kahraman 2012). Bilim tarihinin ve bilim insanlarının hayatlarından kesitlerle örtük olarak öğrencilere karakter eğitimi desteklenebilir.

Üstün zekalı ve yetenekli çocukların sosyal adalet ile ilgili ahlaki yargılamaların normal öğrenciler ile karşılaştırmalarının yapıldığı çalışmalarda (Gross,1993; Janos & Robinson, 1985; Gutteridge, 1981; Howard-Hamilton, 1994) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında üstün yetenekli çocukların ahlaki akıl yürütme becerilerinin ve ahlaki yargılamalarının normal öğrencilere göre yüksek olduğu bilinmektedir (Folsom, 1998; Hollingworth, 1942; Howard-Hamilton, 1994; Silverman, 1994; Seon-Young ve Olszewski-Kubilius, 2006; Terman, 1925). Ancak üstün yetenekli çocukların sosyo-duygusal ve ahlak gelişimlerinde bazı sorunlar yaşanabilir, bazı açılardan (örneğin stres yönetimi, duygusal zeka gibi) zorluk çekebilirler (Seon-Young ve Olszewski-Kubilius, 2006). Üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-duygusal ve ahlaki gelişimleri desteklenmelidir. Üstün yeteneklilerin karakter gelişimine yönelik çok fazla eğitim programı

bulunmamaktadır. Bu araştırmada İstanbul ilinde üstün yeteneklilerin eğitim gördüğü bir merkezde 7 haftalık olarak geliştirilen programda, bilim insanlarının hayatlarından kesitleri içeren metinler temel alınmıştır. Programın temel yaklaşımı hakkında öğretmen görüşlerinin olumlu olması programın uygulanabilirliği hakkında fikir verebilir (Maker ve Neilsen, 1995).

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların karakter eğitimi ilgili program sayısı oldukça azdır. Araştırmamızdaki öğretmen görüşlerinde de öğretmenlerin bu tür programların hazırlanması ve uygulanması konusunda bilgilendirilmeleri ifade edilmektedir. Ülkemizde öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili yeterlik düzeyleri oldukça iyi değildir (Sak, 2011; Tortop, 2014). Bu bulgu ile de öğretmenlerin bilgilendirme ihtiyaçları ifadeleri paralellik göstermektedir.

5.2 Öneriler

Araştırma bulguları sonucunda eğitici eğitimleri, uygulanacak programlar ve program geliştirme süreçleri için önerileri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimi yönelik eğitim programlarının uygulanmasıyla ilgili öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi verilebilir.
- Üstün yetenekli öğrencilere yönelik karakter eğitiminde kullanılacak üstün yeteneklilerin hayatlarından kesitleri içeren metinlerin oluşturulması sürecinde yeterli kaynakların oluşturulması ile ilgili bilimsel ekipler kurulabilir. Bu şekilde metin ihtiyacının karşılanması sağlanabilir.
- Ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimi ile ilgili programlar geliştirilebilir.
- Bilim ve Sanat Merkezleri, Fen liseleri gibi üstün yetenekli öğrencilerin eğitim gördüğü yerlerde etkili karakter eğitim programları geliştirilmesi ile ilgili öğrenci, aile ve uzman görüşleri alınabilir.

İlerideki araştırmalara yönelik öneriler şu şekilde olabilir;

- Üstün yetenekli öğrencilerin karakter eğitimlerinde yetenek alanlarına yönelik olarak belirlenecek yetenekli kişilerin hayatlarından kesitlerle oluşturulan programların etkililik ve etkinlikleri araştırılabilir.

- Üstün yeteneklilerin karakter eğitimi ile ilgili hazırlanan bu programın sadece öğretmen görüşler değil, bunun yanında öğrenci ve aile görüşleri de alınarak değerlendirilebilir.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının yanında gözlem, standart testler, ölçekler ile veri çeşitlemesi yapılarak oluşturulan eğitim programının etkililiği hakkında değerlendirme yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arı, R. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. 1. Baskı, Konya: Atlas Kitabevi.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Ataman A. (1998). *Üstün zekalılar ve üstün yetenekliler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2003). *Ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bakanay, Ç. D. (2015). *Fen derslerinde bilim tarihi kullanımının ortaöğretim fen alanları öğretmenlerinin eğitim oryantasyonları çerçevesinden incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bakır, B. (2015). *Üstün zekâlı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Baş, N. (2011). *Hikaye temelli eğitim programının 60-72 aylık çocukların sorumluluk ve işbirliği becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bencik-Kangal, S. (2010). *Normal ve üstün yetenekli çocukların ahlaki yargılarının karşılaştırılması ve yaratıcı drama programının çocukların ahlaki yargılarına etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Berkowitz, M. W. (2002). *The science of character education*. In W. Damon (Ed.), *Bringing in a new era in character education* (pp. 43–63). Stanford, CA: Hoover Institution Press.
- Berkowitz, M.W. & Hoppe, M.A. (2009). Character education and gifted education. *High Ability Studies*, 20(2), 131-142.
- Borland, J. H. (1989). *Planning and implementing programs for the gifted and talented*. New York: Teachers College Press.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Cansız, M. (2014). *Bilim Tarihi Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Fen Okuryazarlığına Etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Çam, Z. Çavdar, Ç. Çok, F. ve Seydooğulları, S. (2012). Ahlak Gelişimine Klasik ve Yeni Kuramsal Yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. Educational Sciences: Theory & Practice - 12* (2).
- Çakmak Teloğlu, Ş.K. (2016). *Erken çocuklukta üstün yetenekli olarak tanılanmış ve normal gelişim gösteren çocukların ahlaki akıl yürütmelerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çırak Karakavak, G. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Ahlaki Yargı Yetenekleri İle Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çileli, M. (1986). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*. Ankara: Verso Yayınları.
- Dabrowski, K. (1964). *Positive disintegration*. Boston: Little, Brown.
- Dabrowski, K. (1979/1994). The heroism of sensitivity. (E. Hyzy-Strzelecka, Çev.) *Advanced Development*, 6, 87-92.
- Dabrowski, K. & Piechowski, M. M. (1977). *Theory of levels of emotional development* (Cilt. 1 & 2). Oceanside, NY: Dabor Science.
- Derryberry, W. P. Wilson, T., Snyder, H., Norman, T., & Barger, B. (2005). Moral judgment developmental differences between gifted youth and college students. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 17(1), 6-19.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sinanması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sinanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Duran, A. (2015). *Okul öncesi çocuklarının karakter ve karakter özelliklerine ilişkin veli ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Folsom, C. (1998). From a distance: Joining the mind and moral character. *Roeper Review*, 20, 265–270.
- Gagné, F. (2004). *Transforming gifts into talents: The DMGT as a developmental theory*. In N. Colangelo & G.A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education*. (3. Baskı, sf. 60-74). Boston: Allyn & Bacon.
- Gilligan, C. (1982). *In a Different Voice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gölcük, S. (2010), *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Düzeyi İle Ahlâk Gelişimi Arasındaki İlişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gülay-Güney, B. (2014). *Bilim tarihine dayalı öğretim materyallerinin fizik dersi öğretim programına ve öğretime uygunluğunun değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Gündüz, T. (2010), *Üstün Zekâlı Çocuklarda Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi*. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi Bahar*, 1(1) 157-177.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Henderson, L. (2001). *Moral reasoning across the curriculum. Paper presented at the 14th biannual conference of the World Council for Gifted and Talented Children*. Barcelona.
- Henderson, L. (2005). Combining moral philosophy and moral reasoning: The PAVE moral reasoning strategy. *International Education Journal*, 6(2), 184-193.
- Hollingworth, L. S. (1942). *Children above 180 IQ Stanford-Binet: Origin and development*. Yonkers, NY: World Book.

- Howard-Hamilton, M. F. (1994). An assessment of moral development in gifted adolescents. *Roeper Review*, 17, 57–59.
- Hökelekli, H. (2007). *Çocukta ahlak gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Hökelekli, Hayati – Gündüz, Turgay, “Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri”, Recep Kaymakcan (ed.), *Değerler ve Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul 2007.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahraman, F. (2012). *Bilim tarihi temelli hikâyelerin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kuvvet ve hareket ünitesi kavramlarını anlama düzeylerine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kohlberg, L. (1966). *The psychology of science*. NY: Harper and Rowe.
- Kohlberg, L. (1973). *Collected Papers on moral development and moral education*. Cambridge: Harvard University.
- Koştur, H.İ. (2016). *Bilim tarihi temelli laboratuvar öğretiminin sınıf öğretmeni adaylarının fen bilimleri dersi beceri ve duyuş öğrenme alanlarına etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kurnaz, A. Çiftci, Ü. ve Karapazar, H. (2013). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Değer Algılarının Betimsel Bir Analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 185-225.
- Lee, S. Y. & Olszewski-Kubilius, P. (2006). The emotional intelligence, moral judgment, and leadership of academically gifted adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 30, 29-67.
- Lickona, T. (1992). *Educating for character (How our schools can teach respect and responsibility)*. New York: Bantam Books.
- Maker, C. and Neilsen, A.B. (1995). *Teaching models in education of the gifted*. (2nd ed.). Austin, Texas: PRO-ED.
- Maker, C. J. (1982). *Curriculum development for the gifted*. Rockville, Maryland: Aspen System Corporation.

- MEB (2017). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf 18 Temmuz 2017, Ankara
- Mayer, J. D. Perkins, D. M. Caruso, D. R. & Salovey, P. (2001). Emotional intelligence and giftedness. *Roeper Review*, 23, 131–137.
- Moon, S. M. & Roselli, H. C. (2000). *Developing gifted programs*. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds), *International handbook of giftedness and talent (2nd ed.)*, (pp. 499-521). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- Renzulli, J. (2003). Conception of giftedness and its relationship to the development of social capital in N. Colangelo and G. Davis (Editors) *Handbook of Gifted Education* (3rd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Roeper, Annemarie – Silverman, Linda Kreger (2009). “Giftedness and Moral Promise”, D. Ambrose, T. Cross (eds.), *Morality, Ethics, and Gifted Minds*, Springer, New York.
- Roeper, A. (1988). Should educators of the gifted and talented be more concerned with world issues? *Roeper Review*. 11, 12-13.
- Roeper, Annemarie – Silverman, Linda Kreger, (2009). Giftedness and Moral Promise, D. Ambrose, T. Cross (eds.), *Morality, Ethics, and Gifted Minds*, Springer, New York.
- Rogers, K. B. (2006). The impact of leadership training on the self-efficacy and self-directedness of gifted adolescents. *Australasian Journal of Gifted Education*, 15(2), 16–26.
- Ruggiero, V. R. (1997). *Thinking Critically about Ethical Issues* (4th ed.). California: Mayfield Publishing.
- Sak, U. (2010) *Üstün zekâlılar özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. Ankara. Maya Akademi Yayınları.

- Samur, A.Ö. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Seon-Young, L. ve Olszewski-Kubilius, P. (2006). The emotional intelligence, moral judgment, and leadership of academically gifted adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 30(1), 29–67.
- Sırrı, V. ve Mehmedoğlu A. U. (2015). Karakter Eğitimi: Dün, Bugün ve Yarın. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4,1.
- Silverman, L. K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review*, 17, 110–116.
- Silverman, L.K. (1993). The gifted individual. In L.D. Silverman (Ed.), *Counseling the gifted and talented* (pp. 3-25). Denver: Love.
- Silverman, L.K. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review*. 17(2), 110-117.
- T.B.M.M, (2012). *Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Dönem: 24, Yasama Yılı: 3 (S. Sayısı: 427)*
- Terman, L. M. (1925). *Genetic studies of genius: Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Tirri, K. & Pehkonen, L. (2002). The moral reasoning and scientific argumentation of gifted adolescents. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 13. 120-129.
- Tirri, Kirsi, “Morality and High Ability”, Franz J. Mönks and Harald Wagner (eds.), *Development Of Human Potential: Investment into Our Future (Pro-ceedings of the 8th Conference of the European Council for High Ability (ECHA) Rhodes, October 9-13, 2002)*, ss. 69-77.
- Tortop, H. S. (2012). Fizik öğretmenlerinin yeni fizik programına uyumları: Bir durum çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 419-438.
- Tortop, H. S. (2018). *Üstün yetenekliler üniversite köprüsü eğitim programı (ÜYÜKEP) modeli*. İstanbul: Genç Bilge.

- Tortop, H. S. (2018). *Üstün zekalılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri*. İstanbul: Genç Bilge.
- Tracy, L. Cross, (2005). *The Social and Emotional Lives of Gifted Kids: Understanding and Guiding Their Development*, Prufrock Press Inc., Waco, Texas.
- Ulusoy, K. (2007). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tarih ve ahlak eğitimi ilişkisi üzerine görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5 (13), 155-177.
- VanTassel-Baska, J., & Wood, S. (2009). The Integrated Curriculum Model (ICM). *Learning and Individual Differences*, 20(4), 345-357
- VanTassel-Baska, J., & Johnsen, S. K. (2007). Teacher education standards for the field of gifted education: A vision of coherence for personnel preparation in the 21st century. *Gifted Child Quarterly*, 51, 182-205.
- VanTassel-Baska, J. (2000). Theory and research on curriculum development for the gifted. In K.A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd ed. pp 345-365). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- Yıldırım, T. (2016). Üstün yetenekliler için değerler eğitimi dersinin önemi. *Current Research in Education*, 2(2), 99-120.
- Yüksel, G. (2012). *İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). Osmangazi Üniversitesi, Konya

**EK-B ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN
KARAKTER EĞİTİM PROGRAMI**

1.Tema.	Azımlılık, Kararlılık ve Sebatlılık
Hedefler	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Azımlılık, Kararlılık ve Sebatlılık kavramlarını bilir. ➤ Azimli ve kararlı olmanın, sebat etmenin önemli bir karakter özelliği olduğunu değerlendirir. ➤ Davranışlarında azimli ve kararlı olmaya, sebat etmeye ilişkin tutum geliştirir. ➤ Azimli ve kararlı olmanın, sebat etmenin bilimdeki önemini ile ilgili çıkartımlarda bulunur. ➤ Bilim insanlarının ahlaki özelliklerinde azimli ve kararlı olmanın, sebat etmenin yönlerini tartışır. ➤ Azimli ve kararlı olmaya, sebat etmeye yönelik fikirler sunar.
Süre	40 + 40 + 40
Dikkat Çekme	<p>Öğretmen öğrencilere hedeflerinin neler olduğunu sorarak derse giriş yapar ve gönüllü olan her öğrencinin hedeflerini anlatmalarına fırsat verir.</p> <p>Öğretmen sınıfa sorular yöneltir. Örneğin;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Hedefe varmak için ne gibi değerlere sahip olmalıyız? ➤ Bir işte kararlılık göstermek sonuca ulaşmak için yeterli midir? ➤ Hedefe ulaşmada sabırlı olmak bize neler kazandırabilir? ➤ Hedeflerimize ulaşmada sebat etmenin önemi nedir? gibi sorularla öğrencilerin olumlu ve olumsuz görüşleri tartışır. <p>Azimli ve kararlı olmanın, sebat etmenin yetenekli insanların önemli bir özelliği olduğu, bu özelliğin hayatınızda size nasıl bir katkı sağlayacağını bu etkinlikte öğrenecekleri söylenerek derse başlanır.</p>

Giriş	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Karakter eğitimine uygun model alınacak kişiler tanıtılır. Karakter eğitimine katkısı olunacağı düşünülen örnek kişilikler ve toplumun önder gördüğü kişilerden yararlanılır. ➤ Metin okutulacak web sayfası veya kitap hakkında bilgi verilir. ➤ Verilecek karakter özelliğiyle ilgili kısa filmler veya videolar izletilir. Bunun ardından kısa tartışma yapılır.
Gelişme	<p>Etkinlik 1. Bilim insanlarından Hezarfen Ahmet Çelebi'nin hayatından şu metin okunur” Çocuklar ortaklık kurmaya bayıldıklarından hemen kendilerini verilen görevi kabul ettiler. Görevleri Hezarfen'i korumaktı. Galata Kulesi'ne yaklaştıkça bu iş ciddileşti. Bazı zabıtlar ya da yeniçeriler Hezarfen'i yakalayıp saraya götürmek yahut hemen zindana tıkmak istiyorlardı. Çünkü bu adam ortalığı ayağa kaldırmıştı. Ve uçağı padişahın kulağına kadar gitmişti.</p> <p>Galata Kulesi'ne yaklaştıkları halde işte bu engeller yüzünden bir türlü kuleye ulaşamıyorlardı. Çocuklardan bir grup yeniçeriler üzerine doğru koşmaya başladılar. Çocuklarla kim baş edebilir ki! Yenilen taraf tabii ki askerlerdi. Bir grup çocuk ise asıl büyük görevi Hezarfen kuleye çıkarken yaptılar.</p> <p>O sırada Kuş Adam bir kenara saklanıp beklemeye başladı. Kapıda iki görevli vardı. Çocuklardan biri sanki başına çok büyük bir şey gelmiş gibi çığlık çığlığa bağırmağa başladı. Görevlilerden biri çocuğu bir hekime götürmek için yardıma koştu. Çocuklardan bazıları kalabalık içinde olay çıkarttılar. “Hırsız var! Hırsız var!” diye ortalığı ayağa kaldırdılar. Hırsızlık ise az bir şey değildi. Diğer görevli de böylece yerinden fırlayıp kalabalığın düzenini sağlamak için koştu. İşte o sırada Hezarfen saklandığı yerden çıkıp kulenin kapısından içeri girdi. Kalabalıktan onu fark edenler Kuş Adam kuleye çıktı diye bağırmağa başladılar. Yeniçeriler ve görevliler kuleyi akın etti ise de içeri giremediler çünkü belki elli</p>

tane çocuk Hezarfen'nin arkasından kuleye girmiş ve merdivenleri doldurmuştu. Yani Kuş Adamın arkasında çocuklardan bir duvar örülüydü.

Hezarfen nefes nefeseydi işte kulenin balkonundaydı karşısında şu güzel İstanbul uzanıyordu şehrin kendisi sokak aralarında dönen karmaşadan ve koşuşturmacadan habersiz görünüyordu. Buradan bakınca sakın, her görenin sevmeden duramayacağı uslu bir çocuğa benziyordu.

Hezarfen balkonun kenarına çıktı. Aşağıdaki kalabalık için artık karmaşa bitmişti, herkes yukarıya bakıyordu. Hezarfen, Lagari'yi gördü. Lagari kollarını kanat gibi açmış uçma taklidi yapıyordu. Tabi tek kolu alçıda olduğundan yarımdaydı; kanadı kırık bir kuşa benziyordu.

Gözümü ileriye çevirdi. Artık yerde değil gökte bulunacaktı aradığımı. Deniz, üstünde küçük kayıklarla ve güneşin ışığıyla gülümsüyordu. Sanki yavrularını eteğine o tutmuş bir anne gibi gülümsüyordu. Bulutlar ileride top top olmuşlardı. Karşıda Kız Kulesi denizin ortasında bir başına arkadaşsız kalmış bir çocuk gibi üzgündü fakat bunu belli etmemeye çalışıyordu. Karşı yakaya bir göz kırptı. Hedefi oraya varmaktı. Rüzgar uçmak için idealdi.

Yarasa kanatlarına baktı; onları iyice açtı. Aklına Nihan geldi; küçük ortağı ve çırağı! Evinin balkonundan onu izliyor olmalıydı. Gözüyle onun evini aradı ama elbette buradan tüm evler birbirine benziyor ve hiçbir adres seçilmiyordu.

Bir türlü uçamıyordu çünkü sahiden kalbim pırpır ediyor ve en çok istediğim bu şeyden birazda korkuyordu. Aşağıdakiler "Uç! Uç!" diye bağıyorlardı. O sırada kayıkçı kayığıyla denizin ortasındaydı ve Galata Kulesi'nde kanatlı bir adam görüyordu. Esnaf, yalan sandıkları bu haberin gerçek olduğunu o sıralar anlamış ve gözünü kuleye dikmişti. Bir martı gelip kulenin

parmaklıklarına kondu ve belki kendisine benzettiği bu koca kuşa garip seyrek baktı. İlk kez kanatlı bir insan görüyordu.

Ve Hezarfen, martıyla göz göze gelir gibi oldu. Hatta insanlar inanacak olsak gözgöze geldiğini açıkça söyleyebilirdi. Ama ah bu insanlar! bu mucizeleri ne zaman fark edecekler?

Martı Parmaklıklardan havalandı ardından Hezarfen de onun peşinden kendini rüzgâra ve gökyüzüne teslim etti.

Önde martı arkasında Hezarfen vardı. Önce hafif alçalır gibi oldular; o sırada martı kanatlarından birine sağa doğru eğip tekrar havalandı. Hezarfen ise onu taklit ederek rüzgârın üstüne binip yükselmiş oldu. Hala inanamıyordu fakat yukarıdaydı! Uçuyordu!

Rüzgar yüzüne çarpıyor hafif uzun saçlarıyla bazen gözünü kapatıyordu. Ama artık saçlarını düzeltebileceği elleri yoktu; o, kanatlı bir insandı. O dünyada ilk uçan adamdı. Yer mavi, gök daha maviydi! Kuşlar gibi olmak! İşte buydu! Bundan böyle ona yeryüzü nasıl yetecek ve dahası burada olmayı nasıl anlatabilecekti!

“Neden uçmak istiyorsun? Ne var bunda?” diye soranlara keşke şu anı anlatması mümkün olsaydı. Uçmak yalnızca uçmak değil başka bir alemin kapılarını aralamak ve yaradılışı bir kez daha hiç bilmediği bir yoldan bilmektir! İnsanın aklını ve kendini yeniden keşfetmesiydi.

Evler, insanlar, eşyalar, kuşlar, deniz, güneş ve her şey ama her şey sanki ona yeniden tanımlandı. Sanki gözleri şimdiye kadar görmüyordu da o an açılmışlardı.

Çocuklar olmasa bunu asla başaramayacağını düşündü. Ona en çok yardım edenlerin çocuklar olması boşuna değildi. Uçmayı en çok onlar ister ve en çok onlar hayal ederdi.

Hezarfen o büyük maviliği, İstanbul Boğazı'nı anlatılması imkânsız; fakat coşkulu, hikmetli ve derin hislerle geçiyordu. Nihan evinin çatısından, esnaf dükkânlarının önünden, halk sokaktan, hocalar minarelerden; Lagari bir küçük evin tepesinden, balıkçılar kayıklarından, Padişah ise sarayın penceresinden ve ünlü seyyah Evliya Çelebi ise bir kayanın üzerinden onu izliyordu.

Üsküdar'da, Doğancılar Meydanı'na ne olduğunu anlamadan indiğinde halk onu alkışlarla karşıladı. Kanadının bir yarısı inerken kırılmıştı ama kendi sapa sağlamdı. Dönüp geldiği yola baktı. Kendi bile kendine inanamadı. Boğazı uçarak geçmişti! Neredeyse hiç kimsenin inanamayacağı bir şeye inandı; günlerce, gecelerce ve yıllarca onun için çalıştı. Ve gerçekten isteyen herkesinki gibi hayali gerçek oldu.

Hezarfen Ahmet Çelebi; bir seyyahın defterine “Dünyanın İlk Uçak İnsanı” olarak işte o gün yazıldı. Doğu batı bilim serisi “Hezarfen Ahmet Çelebi” Sayfa 72-79)

- Bu metin üzerinden karakterin bu davranışının nedeni ve sonuçları üzerinde tartışılır.
- Metinde geçen kişilerin umutları, hayaller ve arzuları nedir? Ne istiyorlar ve neye ihtiyaçları var gibi sorularla öğrencilerin metin ile olan ilgileri tespit edilir.
- Bu olaya benzer kendi yaşamlarında bir olay olup olmadığı sorularak öğrencilerin görüşleri alınır.
- Metindeki kahramanın yerinde sen olsaydın... durumunda ne yapardın diye sorular sorularak hangi duygu durumuna sahip oldukları hakkında fikir sahibi olunur.

Etkinlik 2. Metin içerisindeki olay ile ilgili drama yaptırılır.

Etkinlik 3. Eğitim verilen kurumda değerler köşesi oluşturulur.(duvar gazetesi, değerler ağacı ve pano konuyla ilgili diğer materyaller)

Etkinlik 4. “Çin bambu” ağacı nedir bilen var mı? Merak uyandırılır.

Etkinlik 5. Gençlerin haftanın değerleri ile ilgili araştırma yapmaları ve “haftanın değer gazetesi” oluşturması sağlanır.

Etkinlik 6. Maraton etkinliği;

Bir maratona katıldınız ve maratonu birincilikle bitiren atlet o anda düşündüklerinden hangisi sabır ve sebat değerlerine uygunsa yuvarlaklar içine alın.

- Yıllarca çalışmasaydım şimdi bunu başaramazdım.
- Bu yarış bittiğinde on şişe gazoz içeceğim.
- Dayanmam gerekiyor. Ha gayret !
- Adım gazetelerde çıkacak, ünlü olacağım.
- Şu koşuyu birinci bitirmek amma zormuş ama her zorun başarılması çok güzel
- Gençlere örnek olmak için biraz daha gayret etmeliyim.

Etkinlik 7. Kendini test et, yeterince sabırlı ve sebatkâr mıyım?

Küçüklüğümden beri bir müzik aleti çalmak istedim. Neredeyse hepsini denedim ama birini bile iyi çalamıyorum.

- Başladığım resmi, kitabı, oyunu bir süre sonra yarım bırakır, farklı bir uğraşı ararım. Ne yapayım, çabuk sıkılıyorum.
- Arkadaşlarım oyuna çağırsalar bile derslerim bitmeden gitmem.
- Basketbola başladığımda yeterince yetenekli olmadığımı düşünüyordum. Çalıştım, çalıştım ve bu sene okul takımındayım.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ders sırasında parmak kaldırdığım halde sıramı beklemeden hemen cevapları söylüyorum. Bana kızıyorlar galiba! • Kardeşimle benim tek bilgisayarımız var ama hiç sorun olmuyor. İkimiz de sabırla sıramızı bekliyoruz. • 8. sınıfa kadar futbol, basketbol, tenis, voleybol hepsini denedim. Ama hala neyi iyi yapıp yapamadığımı anlamadım.
Değerlendirme	➤ Azimlilik, Kararlılık ve Sebat etmek teması ile ilgili genişletme menüsü verilir.
Kaynaklar	Doğu batı bilim serisi “Hezarfen Ahmet Çelebi” Sayfa 72-79) Vecihi Hürkuş https://www.youtube.com/watch?v=pqdYNp78Mm0 Hezarfen Ahmet Çelebi https://www.youtube.com/watch?v=A206Jle6WAo

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: Çoban, Özgür

Uyruk: Türk (T.C.)

Doğum Tarihi: 1 Kasım 1982, Vakfıkebir

Medeni Durum: Evli

email: bncoban@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2005
Lise	Açık Öğretim Lisesi	1999

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
2005-2007	MEB Sıdıka Doğruöz İş Eğitim Merkezi	Özel Eğitim Öğretmeni
2007-2009	Özel Güzel Annem Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	Özel Eğitim Öğretmeni
2009-2012	Özel Bağcılar Başak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	Özel Eğitim Öğretmeni
2012-2013	İSTKA Engelsiz Eğitim Projesi	Proje Koordinatör

2012-2013	Bağcılar Belediyesi Engelliler Sarayı	İdareci
2013-2014	Bağcılar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	Proje Uzmanı
2014-20..	Özel Bağcılar Başak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	Eğitim Koordinatörü

YABANCI DİL

İngilizce (Orta Düzey)

SERTİFİKALAR

Dil ve Konuşma Bozuklukları Uzmanlığı İstanbul Aydın Üniversitesi İstanbul/
TÜRKİYE

Küçük Adımlar Programı Zihinsel Engelliler Destek Derneği İstanbul/ TÜRKİYE

İletişim Becerileri Öğretimi Aktif Özel Eğitim Derneği İstanbul/ TÜRKİYE

PECS Aktif Özel Eğitim Derneği İstanbul/ TÜRKİYE